

Masarykova univerzita
Ekonomicko - správní fakulta
Studijní obor: Hospodářská politika

VÝVOJ STRUKTURY NEZAMĚSTNANOSTI V ČR A JEJÍ PŘÍČINY

Development of the unemployment structure in the Czech
Republic and its causes

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Monika JANDOVÁ, Ph.D.

Autor:
Lenka SKALICKÁ

Brno, 2012

**Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta**

Katedra ekonomie

Akademický rok 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pro: SKALICKÁ Lenka

Obor: Hospodářská politika

Název tématu: VÝVOJ STRUKTURY NEZAMĚSTNANOSTI V ČR A JEJÍ
PŘÍČINY

Zásady pro vypracování

Problémová oblast, cíl práce, postup a použité metody:

Cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj struktury nezaměstnanosti včetně jejích příčin v konkrétním kraji ČR.

Práce je rozdělena do tří částí:

- 1, teoretické přístupy k problematice nezaměstnanosti;
- 2, vývoj na trhu práce v konkrétním kraji v letech 2000-2010;
- 3, hledání příčin daného vývoje.

Rozsah grafických prací: (Předpoklad cca 10 tabulek a grafů)

Rozsah práce bez příloh: 35 – 40 stran

Seznam odborné literatury:

- Musil, Petr - Kartusová, Veronika. Demografický vývoj a trh práce. In *Ekonomické prostředí a konkurenceschopnost*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2009. od s. 31-49, 19 s. CVKS. ISBN 978-80-210-5056-3.
- Horáková, Markéta. Dlouhodobá nezaměstnanost (podle VŠPS). In: *Problémy trhu práce a politiky zaměstnanosti. Část III. Nezaměstnanost a politika trhu práce. Kapitola 1. Nezaměstnanost a její vývoj, ohrožené skupiny*. Praha a Brno : FSS MU, VÚPSV, NVF, 2003. 28-35.
- Žitek, Vladimír. Dopady investičních pobídek na regionální trh práce. In *Aktuálne problémy rozvoja vidieka SR*. Nitra : Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied, 2005. od s. 93-100, 8 s. ISBN 80-89162-17-7.
- Borjas, George J. *Labor economics*. 5th ed. Boston : McGraw-Hill, 2010. xvi, 560 s. ISBN 9780071270274.
- Ehrenberg, Ronald G. - Smith, Robert Stewart. *Modern labor economics :theory and public policy*. 10th ed. Boston : Pearson/Addison Wesley, 2009. xxi, 650 s. ISBN 978-0-321-53896.

Související webová stránka: <http://www.czso.cz/>

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Monika Jandová, Ph.D.**

Datum zadání bakalářské práce: **28. 11. 2011**

Termín odevzdání diplomové práce a vložení do IS je uveden v platném harmonogramu akademického roku.

.....
vedoucí katedry

.....
děkan

V Brně dne 28. 11. 2011

Jméno a příjmení autora: Lenka Skalická

Název bakalářské práce: Vývoj struktury nezaměstnanosti v ČR a její příčiny

Název v angličtině: Development of the unemployment structure in the Czech Republic and its causes

Katedra: Ekonomie

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Monika Jandová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2012

Anotace

Cílem této práce „Vývoj struktury nezaměstnanosti v ČR a její příčiny“ je analyzovat vývoj struktury nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji v letech 2000 – 2010 a identifikovat její příčiny. Poté následují návrhy na možná řešení jak zlepšit současnou situaci.

Annotation

A goal of this thesis “Development of the unemployment structure in the Czech Republic and its causes” is to analyze development of unemployment structure in the South Moravia region in years 2000 – 2010 and to identify main causes of unemployment. After analysis follow proposals of possibly solutions to improve present situation.

Klíčová slova

Zaměstnanost, nezaměstnanost, uchazeči o zaměstnání, příčiny nezaměstnanosti, Jihomoravský kraj.

Keywords

Employment, unemployment, jobseeker, causes of unemployment, South Moravia region.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Vývoj struktury nezaměstnanosti v ČR a její příčiny“ vypracovala samostatně pod vedením Ing. Moniky Jandové Ph.D a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy Masarykovy univerzity a vnitřními akty řízení Masarykovy univerzity a Ekonomicko-správní fakulty MU.

V Brně dne 17. 5. 2012

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce, Ing. Monice Jandové Ph.D, za odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi věnovala při psaní bakalářské práce.

Obsah

1	TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K PROBLEMATICE NEZAMĚSTNANOSTI	11
1.1	POJMY SOUVISEJÍCÍ S NEZAMĚSTNANOSTÍ.....	11
1.1.1	<i>Formy nezaměstnanosti</i>	<i>12</i>
1.2	TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K PROBLEMATICE NEZAMĚSTNANOSTI	14
1.2.1	<i>Přístup klasické politické ekonomie - Ricardova ekonomie</i>	<i>14</i>
1.2.2	<i>Pigouova teorie zaměstnanosti</i>	<i>15</i>
1.2.3	<i>Keynesiánský přístup</i>	<i>16</i>
1.2.4	<i>Monetaristický přístup</i>	<i>18</i>
1.2.5	<i>Marxistický přístup</i>	<i>19</i>
2	CHARAKTERISTIKA JIHOMORAVSKÉHO KRAJE Z HLEDISKA ZAMĚSTNANOSTI A VOLNÝCH MÍST	22
2.1	ZÁKLADNÍ INFORMACE	22
2.2	ZAMĚSTNANOST	22
2.2.1	<i>Sektorová a odvětvová zaměstnanost.....</i>	<i>23</i>
2.3	VOLNÁ PRACOVNÍ MÍSTA	25
3	ANALÝZA NEZAMĚSTNANOSTI V JIHOMORAVSKÉM KRAJI V LETECH 2000 - 2010	28
3.1	VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI.....	28
3.2	VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI V JEDNOTLIVÝCH OKRESECH	30
3.3	VÝVOJ STRUKTURY NEZAMĚSTNANOSTI.....	31
3.3.1	<i>Vývoj struktury nezaměstnaných podle pohlaví.....</i>	<i>31</i>
3.3.2	<i>Vývoj nezaměstnanosti podle věkových skupin</i>	<i>32</i>
3.3.3	<i>Vývoj struktury uchazečů podle nejvyššího dosaženého vzdělání</i>	<i>33</i>
3.3.4	<i>Vývoj uchazečů podle délky evidence</i>	<i>34</i>
4	PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI.....	36
4.1	OBECNÉ PŘÍČINY	36
4.1.1	ODBORY	36
4.1.2	ZÁKON O MINIMÁLNÍ MZDĚ	37
4.1.3	EFEKTIVNOSTNÍ MZDA	38
4.1.3.1	<i>Zdraví pracovníků</i>	<i>38</i>

4.1.3.2	<i>Pracovní úsilí pracovníků</i>	38
4.1.3.3	<i>Fluktuace zaměstnanců</i>	38
4.1.3.4	<i>Kvalita pracovníků</i>	39
4.1.4	HLEDÁNÍ PRACOVNÍHO MÍSTA	39
4.1.4.1	<i>Hledání místa prostřednictvím státu</i>	39
4.2	DALŠÍ MOŽNÉ PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI	40
4.2.1	<i>Transformace ekonomiky</i>	40
4.2.2	<i>Hospodářský cyklus</i>	41
4.2.3	<i>Nízká mobilita pracovní síly</i>	41
4.2.4	<i>Nízká úroveň mezd</i>	42
4.2.5	<i>Nízký příliv zahraničních investic a absence velké průmyslové firmy</i>	42
5	NÁVRHY NA SNÍŽENÍ NEZAMĚSTNANOSTI	44
5.1	PODPORA ZAMĚSTNÁNÍ NA ČÁSTEČNÝ ÚVAZEK	44
5.2	ZMĚNA SYSTÉMU SOCIÁLNÍCH DÁVEK	44
5.3	PODPORA MOBILITY PRÁCE	45
5.4	DALŠÍ NÁVRHY	45
ZÁVĚR		47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		49
SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ A TABULEK		52
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK		53

ÚVOD

V dnešní době se s pojmem nezaměstnanost setkáváme velmi často. Jde o závažný problém, kterým trpí celá společnost. Ztráta zaměstnání znamená pro každého jedince negativní zásah do života. Člověk ztrácí každodenní návyky, kontakt s okolím a v neposlední řadě pravidelný příjem, který mu zajišťuje uspokojování jeho materiálních potřeb.

S nezaměstnaností se v České republice setkáváme od transformace ekonomiky z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku od počátku 90. let. Před transformací nezaměstnanost oficiálně neexistovala, naopak existovala přezaměstnanost. V prvních letech po otevření trhu se musely české firmy dotahovat na konkurenci ze západu. Ne všechny firmy to ale zvládaly a začala se objevovat nezaměstnanost, která měla charakter hlavně frikční nezaměstnanosti.

Nezaměstnanost není v celé České republice stejná. Ukazují se značné regionální rozdíly. To stejné platí i o Jihomoravském kraji, kde dochází k výrazným rozdílům mezi jednotlivými okresy a mikroregiony.

Cílem této práce je analyzovat vývoj nezaměstnanosti dle struktury nezaměstnaných v Jihomoravském kraji mezi lety 2000 a 2010 a navrhnout možná doporučení do budoucna, která by mohla situaci zlepšit. Danému cíli je přizpůsobená i struktura práce - teoretický základ, nezaměstnanost v Jihomoravském kraji, příčiny nezaměstnanosti a návrhy na snížení nezaměstnanosti.

V první kapitole bych ráda objasnila pojmy související s nezaměstnaností. A dále shrnu některé podle mě důležité ekonomické teorie, které se zabývaly nezaměstnaností a jejími příčinami.

Ve druhé kapitole nejprve uvedu základní informace o Jihomoravském kraji. Poté bude následovat vývoj zaměstnanosti po stránce sektorové a odvětvové a v poslední části vývoj volných pracovních míst.

Třetí kapitola bude rozdělena do tří částí. V první zanalyzuji obecný vývoj nezaměstnanosti v letech 2000-2010, ve druhé části vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých okresech a ve třetí části vývoj strukturální nezaměstnanosti a to z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a délky evidence uchazečů.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na hledání příčin růstu nezaměstnanosti. Po obecných příčinách budou následovat možné faktory, které mohou nezaměstnanost zvyšovat, s lehkým zaměřením na okresy Hodonín a Znojmo, ve kterých se míra nezaměstnanosti pohybuje dlouhodobě nad průměrem Jihomoravského kraje.

V poslední páté kapitole budou nastíněny možná řešení pro snížení nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji.

1 TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K PROBLEMATICE NEZAMĚSTNANOSTI

V úvodní kapitole jsou vysvětleny důležité pojmy, které souvisí s nezaměstnaností a které budou později použity v dalších částech bakalářské práce. Po vysvětlení základních kategorií následují formy nezaměstnanosti. Druhá podkapitola je zaměřena na historický přehled dosavadních poznatků o nezaměstnanosti a jejích příčinách v průběhu dějin.

1.1 Pojmy související s nezaměstnaností

Za **zaměstnanou osobu** se považuje člověk, který vykonává práci za mzdu.

Za **nezaměstnanou osobu** se obecně myslí člověk, starší 15 - ti let, který není zaměstnán, aktivně si hledá práci a je připraven k nástupu do práce do 14 - ti dnů. Musí být zaregistrován na úřadu práce. Registrace na úřadu práce je totiž nutnou podmínka pro získání podpory a současně úřad práce může pomoci člověku najít vhodné zaměstnání. Ne všichni nezaměstnaní jsou ale zaregistrovaní na úřadu práce a zároveň ne všichni nezaměstnaní nepracují. Proto je skutečný počet nezaměstnaných osob vždy o něco jiný než registrovaný počet.

Ekonomicky neaktivní osoba je člověk mladší 15 - ti let, student, důchodce nebo člověk, který si aktivně nehledá práci a není zaregistrován na úřadu práce.

Součet zaměstnaných a nezaměstnaných osob tvoří **ekonomicky aktivní obyvatelstvo** (pracovní sílu).

Nezaměstnanost můžeme vyjádřit absolutním počtem nezaměstnaných, to ale nemá takovou vypovídající hodnotu. Nejčastěji se nezaměstnanost vyjadřuje pomocí **míry nezaměstnanosti (MN)**. Je to poměr mezi absolutním počtem nezaměstnaných a ekonomicky aktivním obyvatelstvem, vyjádřený v procentech.

Obr. č. 1 – Vzorec míry nezaměstnanosti

$$n = \frac{N}{L} * 100 (\%)$$

n – je míra nezaměstnanosti

N – počet nezaměstnaných

L – celkový počet práceschopných, kteří pracují nebo se ucházejí o pracovní místo, tzn. **ekonomicky aktivní obyvatelstvo**

Zdroj: FUCHS, Mikroekonomie, distanční studijní opora, 2005, str. 171

Můžeme rozlišovat některé druhy míry nezaměstnanosti:¹

- **Registrovaná míra nezaměstnanosti** zahrnuje v čitateli pouze dosažitelné, registrované, nezaměstnané osoby, tj. osoby, kterým v okamžitém nástupu do práce nic nebrání. Nezahrnuje dlouhodobě nezaměstnané, kteří už nejsou v evidenci a nepobírají podporu v nezaměstnanosti a nedosažitelné nezaměstnané. Ve jmenovateli je součet zaměstnaných a nezaměstnaných dosažitelných osob.
- **Obecná míra nezaměstnanosti** je vytvořená podle metodiky Eurostatu. Zahrnuje počet nezaměstnaných na pracovní síle.
- **Specifická míra nezaměstnanosti** vyjadřuje MN určité skupiny nezaměstnaných, např. skupina určitého vzdělání, věku.
- *„Přirozená míra nezaměstnanosti je MN, při které jsou pracovní trhy v rovnováze – neprojevuje se ani nedostatek pracovníků, ani nedobrovolná nezaměstnanost. Součástí je pouze frikční nezaměstnanost, krátkodobá strukturální nezaměstnanost a ovšem také dobrovolná nezaměstnanost.“²*

1.1.1 Formy nezaměstnanosti

Rozlišujeme několik druhů nezaměstnanosti z několika hledisek.

- Dle příčin vzniku:³
 - **Frikční nezaměstnanost** vzniká důsledkem fluktuace zaměstnanců, když se zaměstnanec rozhodne dobrovolně vzdát práce kvůli jinému, lepšímu pracovnímu místu, které ale nějaký čas hledá. Může hledat pracovní místo, které je lépe placené, s lepšími pracovními podmínky, lépe dopravně dostupné nebo třeba blíže k bydlišti. Délka této nezaměstnanosti je v průměru 3 měsíce. Nezaměstnané tvoří hlavně mladí lidé, kteří si teprve své „vysněné“ místo hledají, a protože nemají ještě takové závazky jako lidé středního věku, mohou si dovolit častější změnu práce.
 - **Strukturální nezaměstnanost** vzniká důsledkem strukturálních změn v ekonomice. Poptávka v některých oborech klesá a v jiných zase roste. Změna profese vyžaduje novou kvalifikaci a někdy i změnu regionu svého bydliště.

¹ BusinessInfo.cz. Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS [online] [cit. 2012-04-25].

² HOLMAN, Ekonomie, 2005, str. 562

³ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 107 - 108

Tato nezaměstnanost trvá obvykle delší dobu než frikční nezaměstnanost, kvůli délce rekvalifikace a nákladům na přestěhování.

- **Cyklická nezaměstnanost** vzniká při celkovém poklesu hospodářství, které je v recesi. Poptávka po práci postupně klesá ve všech odvětvích, a proto postihuje většinu profesí. Uchazeči o práci musí počkat na oživení hospodářství. Nezaměstnanost trvá v průměru 1 - 2 roky.

Mezi reálným hrubým domácím produktem (HDP) a MN hledal statistický vztah americký ekonom Arthur Okun, podle kterého je to označováno jako Okunův zákon. Růst HDP o 2 procenta potenciálního produktu znamená pokles MN o jedno procento, tedy část nezaměstnanosti má cyklickou formu.

- Dle dobrovolnosti:
 - **Dobrovolná nezaměstnanost** vzniká, když zaměstnanci nechtějí pracovat při dané mzdové sazbě a hledají si práci za vyšší mzdu, než převládá na trhu. Délka trvání je závislá na alternativních příležitostech, mezi které patří například výše podpory v nezaměstnanosti.
 - Naopak **nedobrovolná zaměstnanost** vzniká, když zaměstnanci chtějí pracovat při daných mzdových sazbách, ale nemohou najít práci, z důvodů překážek, které brání poklesu mezd.
- Dle délky:
 - **Krátkodobá nezaměstnanost** trvá do 12 měsíců.
 - **Dlouhodobá nezaměstnanost** je delší než 12 měsíců.

Je důležité zkoumat i délku nezaměstnanosti, ne jen její míru. Velkým problémem je **dlouhodobá nezaměstnanost**. Zaměstnavatelé nechtějí zaměstnávat dlouhodobě nezaměstnané, kteří po čase ztrácí kvalifikaci i pracovní návyky, a tak se stávají nezaměstnatelnými. Postupem času sami lidé zjistí, že už nemají motivaci k nalezení práce, nezaměstnanost jim vyhovuje, přestanou si hledat práci a jejich nezaměstnanost už není nedobrovolná, ale dobrovolná. Dobrovolná nezaměstnanost zvyšuje přirozenou míru nezaměstnanosti. To se nazývá **efekt hystereze**.⁴

⁴ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 112

1.2 Teoretické přístupy k problematice nezaměstnanosti

O nezaměstnanosti jako o problému se začalo psát až od začátku 20. století. Do té doby se o nezaměstnanosti psalo a mluvilo pouze okrajově a nezaměstnanost nebyla chápána jako makroekonomická veličina. Názory na nezaměstnanost a její příčiny se postupem doby různily. V této podkapitole je věnována pozornost vývoji ekonomického myšlení se zaměřením na interpretaci trhu práce a hlavně nezaměstnanosti.

1.2.1 Přístup klasické politické ekonomie - Ricardova ekonomie

David Ricardo (1772-1823) se již od útlého věku pohyboval na burze. Vypracoval se v úspěšného obchodníka, ekonoma i poslance parlamentu. Po přečtení Smithova *Bohatství národů* se rozhodl o přepracování a odstranění zmatku. V roce 1817 vydal stěžejní dílo *Zásady politické ekonomie a zdanění*.⁵

Ve třetím vydání *Zásad politické ekonomie a zdanění* se nově objevila kapitola *O strojích*, ve které se zabýval důsledky zavádění strojů do výroby. Kapitál má dvě formy: oběžnou a fixní. Oběžný kapitál je v podobě mzdového fondu a fixní kapitál v podobě budov, zařízení a strojů. Při zavádění strojů podíl fixního kapitálu na celkovém relativně roste, zatímco podíl oběžného relativně klesá. Jde tedy o změnu kapitálové skladby.⁶

Ricardo tvrdí, že zavádění strojů do výroby vede k poklesu poptávky po práci a k růstu nezaměstnanosti. Pokud kapitalista zaplatí za stroj ze mzdového fondu, nikoli z běžného zisku, může zde nezaměstnanost vzniknout. Mzdový fond k zaměstnávání práce se sníží právě o částku za stroj. Argumentace ale není úplně správná. Ricardo nebere v úvahu, že propuštění dělníci ze spotřebního sektoru by mohli najít práci v sektoru výroby strojů. Kdyby se volně přesouvali mezi sektory, nezaměstnanost by nemusela vůbec vzniknout.⁷

Kromě toho Ricardo neuvažoval, že by se mohly snížit mzdy, aby se zaměstnanost udržela. Mzda v klasickém pojetí je na úrovni existenčního minima. Je ovlivněna historickým vývojem dělnické třídy, jejím životním způsobem, zvyky a ekonomickou úrovní země. Vysvětlení, proč se mzda dlouhodobě drží na existenčním minimu, se nazývá Ricardův mzdový zákon. Při sílící akumulaci kapitálu roste poptávka po práci a mzda. Dělníci cítí, že se mají lépe a zareagují na to růstem populace. Po určité době se zvýší nabídka práce, což vrátí

⁵ HOLMAN, Dějiny ekonomického myšlení, 2005, str. 76

⁶ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 141

⁷ HOLMAN, Dějiny ekonomického myšlení, 2005, str. 93

mzdu zpět na existenční minimum. Stejná situace nastává i obráceně. Při oslabující akumulaci kapitálu klesá poptávka po práci i mzda. Snižující populace ovlivní nabídku práce směrem dolů a mzda vzroste na existenční minimum.⁸

1.2.2 Pigouova teorie zaměstnanosti

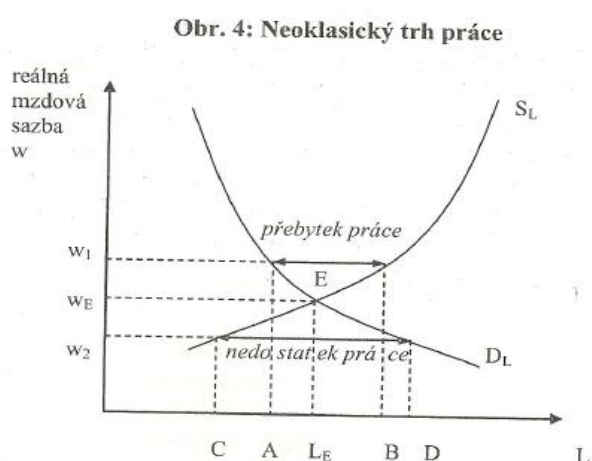
Angličan Arthur Cecil Pigou (1877-1959) patřil mezi neoklasiky. Byl studentem a následovníkem Alfreda Marshalla. Hlavním přínosem Pigoua byla teorie blahobytu a externalit.

Neoklasická teorie zaměstnanosti je založena na dvou základních tezích:⁹

- Mzda je rovna hodnotě mezního produktu práce.
- Na trhu je zaměstnáno takové množství práce, při kterém se mezní újma z práce rovná příjmu z mezního produktu práce.

Podle Pigoua reálná mzda je cenou práce a „vyčišťuje“ od nedobrovolné nezaměstnanosti trh stejně tak, jako „vyčišťuje“ trh od přebytečné nabídky nebo přebytečné poptávky jakákoli jiná cena. Proto není na trhu práce nedobrovolná nezaměstnanost, a pokud je, tak pouze když někdo nebo něco brání snížení mezd. Nezaměstnanost ale může existovat, má však charakter nezaměstnanosti dobrovolné.¹⁰

Obr. č. 2 – Trh práce podle Pigoua

Zdroj: BROŽOVÁ, Malé dějiny ekonomického myšlení, 2006, str. 67

⁸ HOLMAN, Dějiny ekonomického myšlení, 2005, str. 80 - 81

⁹ BROŽOVÁ, Malé dějiny ekonomického myšlení, 2006, str. 67

¹⁰ VOLEJNÍKOVÁ, Moderní kompendium ekonomických teorií, 2005, str. 237 - 238

Když by byla mzda vyšší než rovnovážná (w_1), nabízené množství práce by bylo vyšší než poptávané (rozdíl A-B). Firmy by snižovaly mzdu, dokud by se nedostala na rovnovážnou úroveň (w_E) a přebytek práce by zmizel. Když by byla mzda nižší než rovnovážná (w_2), poptávané množství by bylo vyšší než nabízené. Firmy by musely zvýšit mzdu, aby mohly najmout další zaměstnance.

1.2.3 Keynesiánský přístup

Angličan John Maynard Keynes (1883- 1946) byl bezesporu jedním z nejvýznamnějších ekonomů 20. století. Díky vzdělání na nejlepších anglických školách se stal váženým odborníkem, profesorem ekonomie, redaktorem v nejprestižnějším ekonomickém časopise na světě *Economic Journal* i poradcem na ministerstvu financí. Rovněž se účastnil mírové konference ve Versailles a jednáních o mezinárodním měnovém systému v Bretton-Woods. Ve 20. letech se začalo hospodářství dostávat do problémů. I když Británie dosahovala hospodářského růstu, nezaměstnanost se dlouhodobě pohybovala nad hranicí deseti procent. Keynes byl jako většina ostatních až do přelomu 20. a 30. let, kdy začala Velká hospodářská krize, zastáncem neoklasických názorů, které si ale nedokázaly s dosavadním průběhem poradit. Jediný Keynes přišel s revolučními ekonomickými myšlenkami označovanými keynesiánskou revolucí.

Stěžejním dílem Keynesa a celého keynesiánství a neokeynesiánství se stala *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz* (1936).

Hned v úvodu *Obecné teorie* kritizuje Sayův zákon trhu, který byl akceptován v klasické i neoklasické ekonomii. Podle Sayova zákona nabídka vytváří vlastní poptávku při plném využívání zdrojů, přebytečná poptávka a nabídka je nemožná, ceny a mzdy se přizpůsobují a nezaměstnanost tedy není. Problém nastává ve vztahu mezi úsporami a investicemi. O úsporách rozhodují domácnosti dle svého disponibilního důchodu. O investicích rozhodují podnikatelé dle očekávaného čistého výnosu a dle úrokové míry. Pokud budou investice nižší než úspory z důchodu při plné zaměstnanosti, pokles národního důchodu a zaměstnanosti bude výsledkem.¹¹ Na rozdíl od tvrzení neoklasické ekonomie nejsou úspory a investice regulovány úrokovou mírou a tedy není vždy jasné, že se úspory budou rovnat investicím.

V celé jedné kapitole kritizuje Keynes neoklasickou teorii zaměstnanosti A. C. Pigoua. Příčinou nezaměstnanosti nejsou strnulé mzdy, ale nedostatečná agregátní poptávka. Nabídka práce není závislá na reálných mzdách, ale na nominálních, které sice bývají směrem dolů

strnulé, ale není to příčina nezaměstnanosti. Když ceny klesají v depresi rychleji než nominální mzdy, mzdy reálně rostou a firmy propouští. Ale když po čase začnou nominální mzdy klesat, přinese to na náklady příznivý vliv, ale také agregátní poptávka bude klesat, což sníží opět očekávané zisky a ceny a prohloubí to pesimismus v podnikatelských investicích.¹²

Keynes tvrdí, že neoklasická ekonomie je jen speciální případ, který platí pouze při plné zaměstnanosti.

Základem Obecné teorie je teorie efektivní poptávky. Dle Keynese je právě hlavní příčinou špatného fungování kapitalistické tržní ekonomiky nedostatečná efektivní poptávka (dnes používáme pojem agregátní poptávka).¹³ Zatímco v neoklasické ekonomii je určující nabídka, u Keynese je určující poptávka. Základními součástmi efektivní poptávky jsou výdaje firem na investice, výdaje domácností na spotřebu a vládní výdaje, které ale poptávku víceméně neovlivňují.

Výdaje firem na investice jsou zásadní proměnnou. Závisí na mezní efektivnosti kapitálu (přírůstek očekávaného čistého výnosu z investice) a na úrokové míře. Vyšší tendence k investování jsou, čím je mezní efekt kapitálu vyšší než úroková míra. Mezní efektivnost kapitálu je závislá na očekávání podnikatelů a na vybavenosti ekonomiky. Očekávání podnikatelů mohou být optimistická nebo pesimistická, záleží na tzv. životním elánu podnikatele, tedy na ochotě nést riziko. Očekávání jsou nepředvídatelná, a proto jsou zdroji nestability systému. Podnikatelé v kapitálem vysoce vybavených zemích mají nízký sklon k investicím. Investice nerostou stejně rychle jako úspory, agregátní poptávka je nižší a vzniká nezaměstnanost.

*„Výdaje domácností na spotřebu jsou funkcí jejich disponibilního důchodu. Ten se dělí na spotřebu a úspory.“*¹⁴ Při růstu důchodu sice roste spotřeba, ale zároveň rostou i úspory, což Keynes vysvětluje základním psychologickým zákonem. Lidé jsou zvyklí na určitý standard, za který vydávají svůj důchod. Když důchod roste, mají tendence nejprve něco naspořit a teprve později více utrácet. Pokud společně s rostoucími úsporami nevznikají soukromé investice, dochází k nezaměstnanosti.

¹¹ HOLMAN, Dějiny ekonomického myšlení, 2005, str. 358

¹² VOLEJNÍKOVÁ, Moderní kompendium ekonomických teorií, 2005, str. 237 - 238

¹³ HOLMAN, Dějiny ekonomického myšlení, 2005, str. 358

¹⁴ HOLMAN, Dějiny ekonomického myšlení, 2005, str. 362

Nedostatečná efektivní poptávka je příčinou nezaměstnanosti. Kapitalistická ekonomie je vnitřně nestabilní, neschopná se sama vrátit k plné zaměstnanosti. Potřebuje zásah státu. Keynes popsal tři způsoby, jak zajistit dostatečnou efektivní poptávku:¹⁵

1. Progresivní zdanění důchodů vedoucí ke zvýšení sklonu ke spotřebě
2. Dlouhodobě udržovat nízké úrokové míry
3. Vládní výdaje by zaplnily mezeru v soukromých investicích

1.2.4 Monetaristický přístup

Základem nového ekonomického směru se stala v 50. letech chicagská škola v čele s Miltonem Friedmanem (1912-2006). Jelikož monetaristé byli od začátku odpůrci keynesiánství, mluví se o nich jako o monetaristické kontrarevoluci. Ta vyvrcholila v 70. letech, kdy začala být účinnost keynesiánství zpochybněna, jelikož keynesiánci nedokázali vysvětlit některé nové jevy v ekonomice, jako třeba slumpflace, což je situace při které se snižuje reálný produkt a roste cenová hladina.

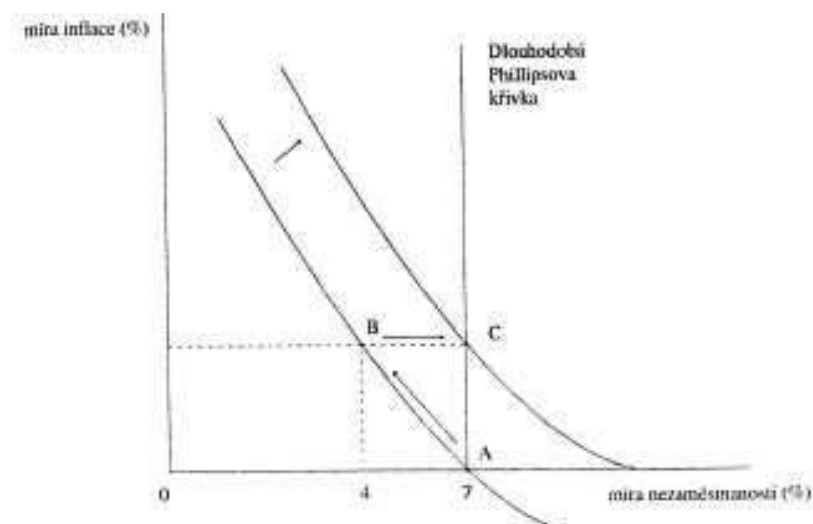
Monetarismus měl velký vliv na utváření hospodářské politiky vyspělých států, hlavně na USA (Reagonomika) a Velkou Británii (Thatcherismus).

Milton Friedman přišel v 60. letech s kritikou a rozšířením Phillipsovy křivky, podle které jde zaměnit inflaci a nezaměstnanost. Ve své práci použil pojmy přirozená míra nezaměstnanosti, peněžní iluze a adaptivní inflační očekávání. Zaměnit inflaci a nezaměstnanost jde pouze v krátkém období, kdy dochází k peněžní iluzi ekonomických subjektů. Ti nejsou schopni rozlišit mezi nominálními a reálnými cenami a mzdami. Zaměstnanci si vykládají růst nominálních mezd jako růst reálný a firmy růst nominálních cen výrobků jako růst reálný. V krátkém období dochází tedy ke zvýšení nabídky práce, snížení nezaměstnanosti a zvýšení produkce. Ve chvíli, kdy si lidé uvědomí, že šlo pouze o inflaci, sníží své nabídky. Nezaměstnanost se vrátí na původní úroveň nazvanou přirozená míra nezaměstnanosti. Jakmile ale inflace nějakou dobu přetrvává, promítne se to do inflačních očekávání. Ekonomické subjekty budou inflaci očekávat, adaptují se na ni a přizpůsobí tomu své mzdové požadavky a ceny. To přemění očekávanou inflaci na skutečnou. Návrat na úroveň přirozené míry nezaměstnanosti nebude doprovázen návratem cenové hladiny na předchozí úroveň, ale

¹⁵ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 155

ta zůstane na dosažené úrovni. V dlouhém období je Phillipsova křivka vertikální v úrovni přirozené míry nezaměstnanosti, což je podle Friedmana pouze dobrovolná nezaměstnanost.¹⁶

Obr. č. 3 – Phillipsova křivka podle Friedmana

Zdroj: HOLMAN, *Dějiny ekonomického myšlení*, str. 429

Ekonomika se nachází v bodě A. Vláda chce snížit nezaměstnanost pomocí monetární a fiskální stimulace poptávky a dostat se do bodu B. Ekonomické subjekty podlehnou peněžní iluzi a skutečně se ekonomika dostane do bodu B. Po nějaké době iluze opadne a ekonomika se vrací zpět na přirozenou míru nezaměstnanosti. Nevrátí se ale do bodu A, nýbrž do bodu C, protože inflace se stala očekávanou a tedy i skutečnou.¹⁷

1.2.5 Marxistický přístup

Němec Karl Heinrich Marx (1818-1883) vystudoval filozofii a právo. V Paříži se seznámil s Friedrichem Engelsem, se kterým napsal a vydal *Komunistický manifest (1848)* a společně s dalšími komunisty založil mezinárodní Ligu komunistů. Přestěhoval se do Londýna, kde dokončil své třídílné dílo *Kapitál (1867, 1885, 1894)*. Komunisté brali Marxe jako svého duchovního vůdce a marxismus jako „náboženství“. Myšlenkami navazoval na Hegela a hlavně na Ricarda.¹⁸

Ve svém díle *Kapitál* popisuje kapitalismus jen jako jednu z fází historického procesu měnících se společenských řádů a stejně jako předchozí společenské řády (otrokářství, feudalismus) je odsouzena k zániku. Klíčová vlastnost kapitalismu je vykořisťování, které

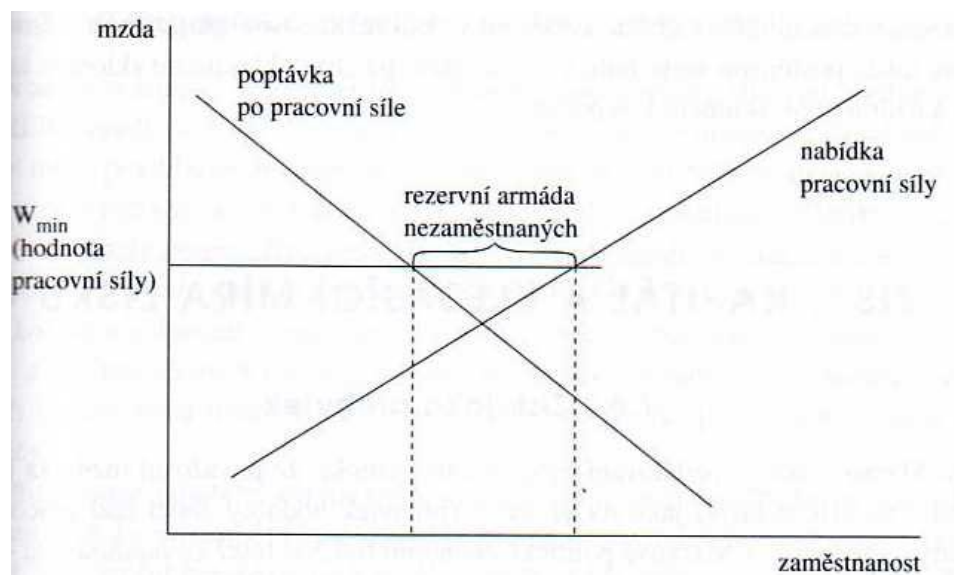
¹⁶ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 166

¹⁷ HOLMAN, *Dějiny ekonomického myšlení*, str. 429

vzniká důsledkem soukromého vlastnictví výrobních faktorů - půdy, strojů atd. K tomu došlo v dlouhodobém procesu původní akumulace kapitálu, kdy se bohatství akumuluje u skupiny lidí, ze kterých se stala buržoazie (třída kapitalistů) a zároveň z druhé skupiny lidí, kteří o půdu a nástroje přišli, vznikl proletariát (dělnická třída), kteří musí pracovat za mzdu.¹⁹ Teprve po odstranění soukromého vlastnictví dojde k odstranění vykořisťování. K důkazu o vykořisťování posloužila Marxovi teorie nadhodnoty, vycházející z Ricardovi pracovní teorie hodnoty.

Podle Marxe se pracovní doba dělníka dělí na pracovní dobu nutnou a pracovní dobu nadbytečnou. Zatímco v první dělník pracuje „na sebe“ a dostává za to mzdu na úrovni existenčního minima, ve druhé pracuje „pro kapitalistu“, což je jeho nadhodnota. Dělníkova mzda se může dlouhodobě udržovat na úrovni existenčního minima, protože zde existuje dělníkova konkurence v podobě průmyslové rezervní armády nezaměstnaných.²⁰

Obr. č. 4 – Trh práce podle Marxe

Zdroj: HOLMAN, *Dějiny ekonomického myšlení*, 2001, str. 141.

Graf znázorňuje průmyslovou rezervní armádu nezaměstnaných. Protože se existenční minimum ($W_{\min}$) nachází nad úrovní rovnovážné mzdy a není schopná snížit mzdu na úroveň rovnovážné mzdy, vzniká rezervní armády nezaměstnaných.²¹

¹⁸ HOLMAN, *Dějiny ekonomického myšlení*, 2005, str. 137 - 138

¹⁹ HOLMAN, *Dějiny ekonomického myšlení*, 2005, str. 150

²⁰ BROŽOVÁ, *Kapitoly z ekonomie trhu práce*, 2006, str. 144

²¹ HOLMAN, *Dějiny ekonomického myšlení*, 2001, str. 141

Průmyslová rezervní armáda nezaměstnaných má tři formy:²²

1. Plynulou - zjevná nezaměstnanost.
2. Skrytou - nezaměstnanost hlavně na venkově, kdy se venkované stěhují za práci do měst, ale pokles zemědělské výroby to nezpůsobí.
3. Vážnou - nezaměstnaní jsou zaměstnání pouze příležitostně na krátkou dobu.

Rostoucí akumulace kapitálu ale nezaměstná všechny dělníky, protože poptávka po práci neroste stejně rychle a zároveň s růstem akumulace kapitálu může růst nabídka práce, pokud nové stroje nahrazují práci dělníků.

K vysvětlení průmyslového cyklu používá Marx právě rezervní armádu nezaměstnaných. Při růstu poptávky po práci se sice zvyšují mzdy, ale zisky se snižují, což vede k poklesu investic, snížení výroby a rozšiřování rezervní armády nezaměstnaných. Růst nezaměstnanosti snížil mzdu, zvýšil zisky, investice a výroby a cyklus se znovu opakuje.²³

²² BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 145

²³ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 146

2 CHARAKTERISTIKA JIHOMORAVSKÉHO KRAJE Z HLEDISKA ZAMĚSTNANOSTI A VOLNÝCH MÍST

Tato kapitola je rozdělena do tří částí. V první části jsou uvedeny základní informace o Jihomoravském kraji (JMK). Druhá část je zaměřena na vývoj zaměstnanosti z hlediska sektorů a odvětví a v poslední části je uveden vývoj volných pracovních míst.

2.1 Základní informace

JMK se nachází na jihovýchodě republiky. Sousedí s Jihočeským, Pardubickým, Olomouckým a Zlínským krajem a dále pak se Slovenskem a Rakouskem. Území je rozděleno do 7 okresů (Brno-město, Brno-venkov, Blansko, Vyškov, Hodonín, Břeclav, Znojmo), 21 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 obcí s pověřeným obecním úřadem. V JMK je celkem 673 obcí, z toho 49 se statusem město. Sídlem kraje je druhé největší město republiky Brno.

Svou rozlohou 7 195 km² je čtvrtý největší kraj. Zároveň je i čtvrtý nejlidnatější kraj s počtem obyvatel 1 169 788²⁴. HDP v JMK je druhé nejvyšší mezi regiony hned po Praze.

2.2 Zaměstnanost

Tato kapitola je zaměřena na vývoj zaměstnanosti a konkrétní vývoj v sektorech a odvětvích v JMK mezi lety 2000 a 2010.

Podle výsledků Českého statistického úřadu (ČSÚ) bylo v roce 2000 zaměstnáno v JMK 521,3 tis. osob. V roce 2001 zaměstnaných osob ubylo o 13,4 tis., což byl za sledované období největší propad. Postupně počet zaměstnanců rostl, až do roku 2008, kdy dosáhl hodnoty 537,0 tis. a v následujících dvou letech opět poklesl na konečných 531,8 tis. na konci roku 2010.

Tab. č. 1 – Počet zaměstnaných osob v JMK (2000 - 2010)

Ukazatel (v tis.)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Zaměstnaní celkem	521,3	507,9	509,1	509,1	509,1	513,9	515,7	532,1	537,0	529,7	531,8

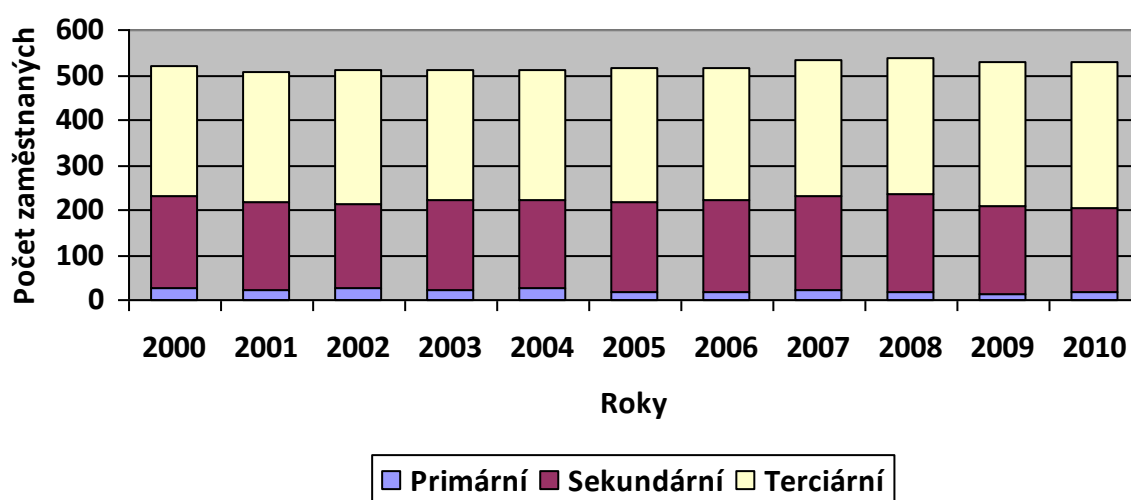
Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ

²⁴ Ke dni 26. 3. 2011.

2.2.1 Sektorová a odvětvová zaměstnanost

Po transformaci české ekonomiky z centrálně plánované na tržní ekonomiku se přesouval počet zaměstnanců z tradičních odvětví (zemědělství, těžební průmysl) do terciárního sektoru. Ještě na konci 80. let pracovala nadpoloviční většina zaměstnanců v sekundárním sektoru, ale postupem času se stal dominantní terciární sektor. Což dokládá i graf vývoje počtu zaměstnanců v jednotlivých sektorech za období 2000 - 2010. Za sledované období počet zaměstnanců v primárním i sekundárním sektoru klesá, naopak v terciárním sektoru roste. V primárním o 12,2 tis., vyjádřeno procenty o 44% a v sekundárním o 12,5 tis. (6,2%). Na rozdíl od primárního a sekundárního, terciární sektor rostl o 34,2 tis. (11,7%).

Obr. č. 5 – Počet zaměstnanců v jednotlivých sektorech v JMK (2000 - 2010)

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ

Z následujících tabulek můžeme vyčíst rozdíl let 2000 a 2010 v zaměstnanosti v jednotlivých sektorech a odvětvích v České republice (ČR) a JMK.

V roce 2000 dosahoval podíl zaměstnaných osob v primárním sektoru 5,4%, v sekundárním 38,8 % a v terciárním 55,7%. Vzhledem k odvětví pracovalo nejvíce lidí ve zpracovatelském průmyslu (26,2 %), obchodu a opravě motorových vozidel (12,5 %) a ve stavebnictví (10,0 %). V odvětví profesní, vědecká a technická činnost a vzdělání je patrný vyšší podíl zaměstnanosti v JMK ve srovnání s celou republikou. Naopak hlavně v odvětvích těžba a dobývání, doprava a skladování je podíl nižší.

Tab. č. 2 – Zaměstnanost v jednotlivých sektorech k 31. 12. 2000

Sektory a odvětví	Česká republika		Jihomoravský kraj	
	v tis.	%	v tis.	%
I. sektor	230,9	4,9	27,9	5,4
II. sektor	1 868,1	39,5	202,1	38,8
průmysl	1 411,6	29,9	150,0	28,8
těžba a dobývání	69,9	1,5	3,0	0,6
zpracovatelský průmysl	1 238,8	26,2	136,9	26,2
výroba a rozvod energií	61,4	1,3	6,0	1,2
zásobování vodou, sanace	41,5	0,9	4,1	0,8
stavebnictví	456,5	9,6	52,1	10,0
III. sektor	2 628,9	55,6	290,4	55,8
obchod a opravy motorových vozidel	598,9	12,7	65,1	12,5
doprava a skladování	328,2	6,9	27,1	5,2
ubytování, stravování a pohostinství	156,4	3,3	13,8	2,6
informační a komunikační činnosti	98,4	2,1	11,0	2,1
peněžnictví a pojišťovnictví	100,3	2,1	10,6	2,0
činnosti v oblasti nemovitostí	26,7	0,6	2,0	0,4
profesní, vědecké a technické činnosti	144,2	3,0	19,9	3,8
administrativní a podpůrné činnosti	97,6	2,1	11,7	2,2
veřejná správa a obrana	332,8	7,0	38,0	7,3
vzdělávání	300,9	6,4	42,2	8,1
zdravotní a sociální péče	285,1	6,0	32,1	6,2
kulturní, zábavní a rekreační činnosti	70,8	1,5	6,0	1,2
ostatní činnosti	88,6	1,9	10,9	2,2
celkem	4 731,6	100,0	521,3	100,0

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ, vlastní výpočty

I v roce 2010 bylo nejvíce zaměstnanců soustředěno v terciárním sektoru a to 61,3 %, což překonalo celorepublikový podíl. Větší než celorepublikový podíl zaměstnanců byl významný hlavně v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti a veřejná správa a obrana. V sekundárním sektoru bylo zaměstnáno 35,7 % osob. V tomto sektoru pracuje nejvíce osob ve zpracovatelském průmyslu (23,4 %) a ve stavebnictví (9,8%). V primárním sektoru bylo zaměstnáno pouze 3 % zaměstnanců.

Tab. č. 3 – Zaměstnanost v jednotlivých sektorech k 31. 12. 2010.

Sektory a odvětví	Česká republika		Jihomoravský kraj	
	v tis.	%	v tis.	%
I. sektor	151,2	3,1	15,7	3,0
II. sektor	1 855,7	38,1	189,7	35,7
průmysl	1 390,8	28,6	137,7	25,9
těžba a dobývání	47,9	1,0	1,7	0,3
zpracovatelský průmysl	1 235,9	25,4	124,4	23,4
výroba a rozvod energií	56,8	1,2	6,9	1,3
zásobování vodou, sanace	50,2	1,0	4,7	0,9
stavebnictví	464,9	9,5	52,0	9,8
III. sektor	2 860,9	58,8	325,4	61,3
obchod a opravy motorových vozidel	593,8	12,2	63,5	11,9
doprava a skladování	328,1	6,7	36,0	6,8
ubytování, stravování a pohostinství	190,1	3,9	20,1	3,8
informační a komunikační činnosti	137,1	2,8	14,7	2,8
peněžnictví a pojišťovnictví	115,3	2,4	12,4	2,3
činnosti v oblasti nemovitostí	40,0	0,8	3,5	0,7
profesní, vědecké a technické činnosti	202,1	4,2	32,3	6,1
administrativní a podpůrné činnosti	113,0	2,4	10,0	1,9
veřejná správa a obrana	329,3	6,7	38,7	7,3
vzdělávání	295,6	6,1	32,6	6,1
zdravotní a sociální péče	339,9	7,0	38,4	7,2
kulturní, zábavní a rekreační činnosti	82,9	1,7	9,0	1,7
ostatní činnosti	93,7	1,9	14,2	2,7
celkem	4 867,8	100,0	531,8	100,0

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ, vlastní výpočty

2.3 Volná pracovní místa

Z dlouhodobého hlediska v JMK převažuje nabídka po práci nad poptávkou. Nejvyšší nárůst počtu uchazečů na 1 místo byl mezi roky 2008 a 2009, kdy počet uchazečů vzrostl o 16,5, což bylo způsobeno hlavně postupující hospodářskou krizí. V roce 2010 se počet uchazečů na 1 volné místo zvýšil na nejvyšší hodnotu za sledované období, a to na 23,5 uchazečů. Nejméně uchazečů na 1 místo bylo evidováno v roce 2007, kdy na 1 místo připadalo pouze 3,2 uchazečů o zaměstnání.

Tab. č. 4 – Počet volných pracovních míst a uchazečů na 1 nabízené místo (2000 - 2010)

Ukazatel (k 31.12.)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Volná pracovní místa	4 396	3 720	2 905	3 128	3 448	5 834	7 990	13 725	8 253	3 040	2 955
Uchazeči na 1 místo	12,3	14,8	21,9	20,9	19,2	10,9	6,9	3,2	5,2	21,7	23,5

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ, vlastní výpočty

Následující tabulka udává nejvíce poptávané profese a počet zájemců z řad evidovaných uchazečů o tyto profese.

Tab. č. 5 - Nejvíce poptávané profese v JMK k 31. 12. 2010

Profese	Počet volných míst	Počet uchazečů
1. Montážní dělník spotřební elektroniky	266	1
2. Obchodní zástupce	115	992
3. Pomocný dělník v průmyslu	93	1 416
4. Pomocný dělník hlavní stavební výroby	79	106
5. Montážní dělník	78	575
6. Pomocný skladník	72	624
7. Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	60	2 529
8. Administrativní pracovník	53	3 957
9. Překližkář	50	0
10. Operátor skladů	44	757

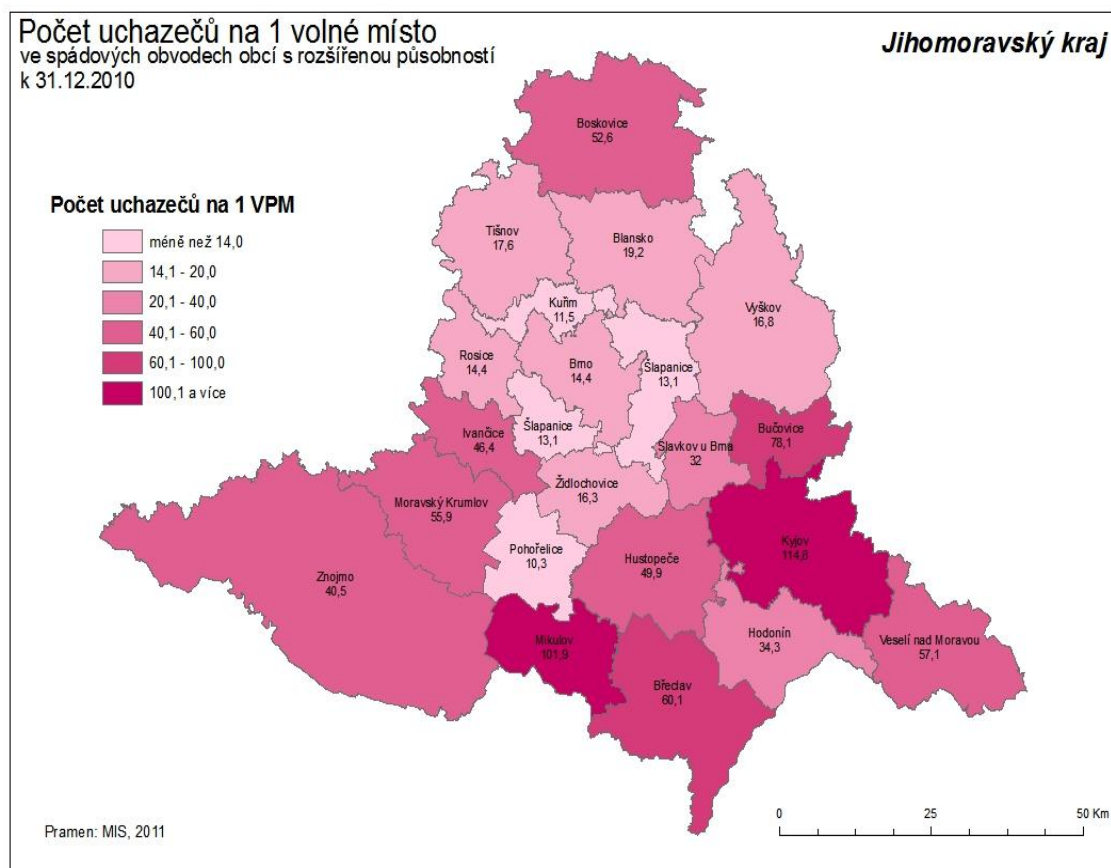
Zdroj: Analýza trhu práce v Jihomoravském kraji za rok 2010

Můžeme pozorovat zvýšený zájem ze strany uchazečů hlavně o profese, u kterých není potřeba výrazné odborné vzdělání, jako například u profese obchodního zástupce nebo pomocného dělníka v průmyslu. Pouze u dvou profesí je poptávka vyšší než nabídka, a to u profese montážní dělník spotřební elektroniky a překližkář.

Nejvíce volných míst bylo zaznamenáno v okrese Brno-město, naopak nejméně v okrese Břeclav.

Mezi regiony existují značné rozdíly, jak vidíme z následujícího obrázku. Nejvyšší počet uchazečů na 1 volné místo bylo k datu 31. 12. 2010 v ORP Kyjov (114,8) a ORP Mikulov (101,9). Jde o převážně zemědělské oblasti, kde je vysoká sezónní nezaměstnanost. Na druhou stranu nejnižší počet uchazečů o 1 volné místo byl v ORP Pohořelice (10,3) a ORP Kuřim (11,5).

Obr. č. 6 – Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo ve spádových obvodech obcí s rozšířenou působností JMK k 31. 12. 2010

Zdroj: Odbor trhu práce – Úřad práce Brno-město. Analýza trhu práce v Jihomoravském kraji za rok 2010

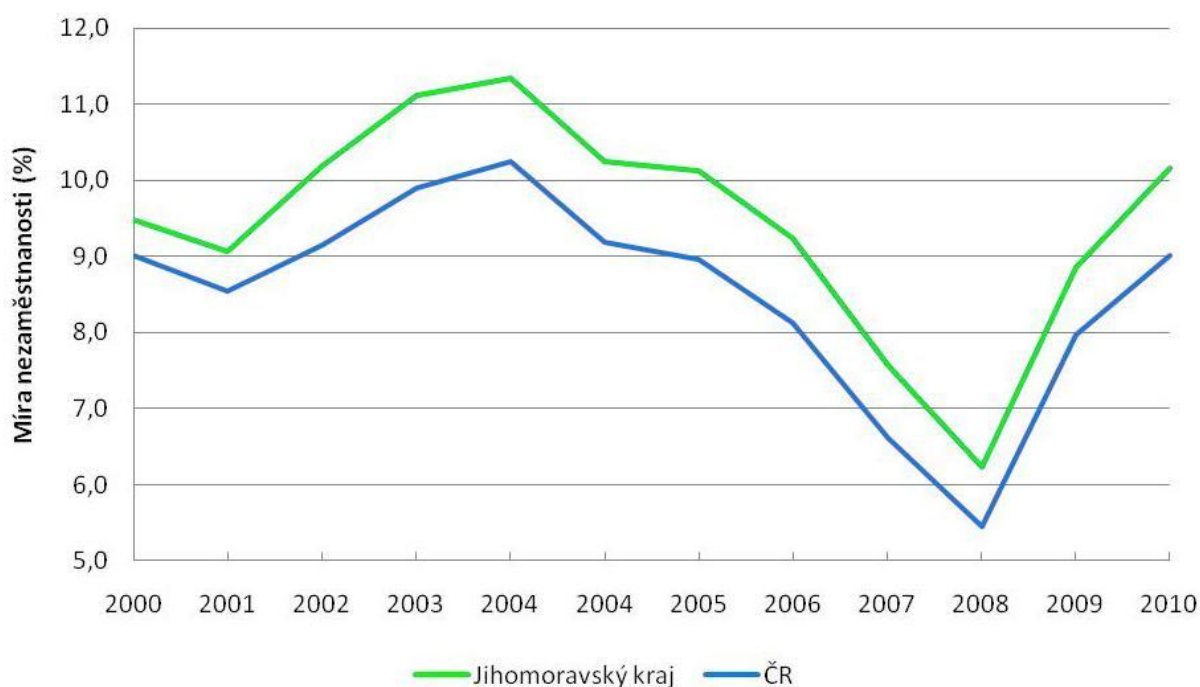
3 ANALÝZA NEZAMĚSTNANOSTI V JIHMORAVSKÉM KRAJI V LETECH 2000 - 2010

Nezaměstnanost se objevila v JMK po roce 1989, stejně jako všude jinde v České republice. V této kapitole bude zanalyzován vývoj nezaměstnanosti v letech 2000-2010. Nejprve bude popsán obecný vývoj nezaměstnanosti, poté vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých okresech a dále vývoj struktury nezaměstnanosti, podle pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a délky evidence nezaměstnanosti.

3.1 Vývoj nezaměstnanosti

Následující obrázek zachycuje vývoj registrované míry nezaměstnanosti (RMN) mezi roky 2000 a 2010, jak v Jihomoravském kraji (dále JMK), tak v České republice.

Obr. č. 7 – Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v JMK a v České republice (2000 - 2010)

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ

Nezaměstnanost v JMK před rokem 1997 dosahovala nízkých hodnot. V roce 1997 nastal zlom. RMN vzrostla z 3,5 % na 5,4 %. S pokračující hospodářskou recesí se situace nijak nezlepšovala. Výsledkem byla RMN 9,9 v roce 1999.

Ke zlepšení došlo až v roce 2000, kdy se snížila jak RMN, tak počet uchazečů o zaměstnání. Počet uchazečů o zaměstnání se změnil z 57 507 v 1. čtvrtletí na 54 005 na konci roku.

V roce 2001 se RMN stále pohybovala nad 9 %, ale už nedosáhla úrovně z roku 1999. Počet uchazečů o zaměstnání se během roku zvýšil o necelých 2 500.

Rok 2002 přinesl první překročení hranice půl milionu uchazečů o zaměstnání v České republice, konkrétně v prosinci. V JMK byla tou dobou překročena hranice 60 000 uchazečů (63 777) a RMN se poprvé přehoupla přes hranici 10 % až na 11,2 %. JMK si připsalo ne zrovna pozitivní prvenství. V žádném jiném kraji nevzrostl počet evidovaných uchazečů tak jako v JMK. Tuto situaci způsobila zejména klesající exportní poptávka ze zemí Evropské unie, hlavně z Německa, která ovlivňovala všechny ukazatele, včetně počtu nezaměstnaných, a to i v následujících obdobích. Stejně jako v loňském a předloňském roce, je i letos JMK na čtvrtém místě v míře nezaměstnanosti mezi kraji.

Podobný nepříznivý vývoj následoval i v letech 2003 a 2004. V roce 2003 dosáhla RMN 11,5 %, což je nejvíc od roku 1990. Počet uchazečů se pohyboval mezi 60 000 a 65 000. Stejně jako v letech 2000-2002 je i letos JMK na čtvrtém místě v míře nezaměstnanosti mezi kraji.

V roce 2004 se už počet uchazečů zvýšil nad 65 000. Nejvyšší hodnoty dosáhl v únoru, a to konkrétně 69 385. Od července se změnila metodika výpočtu RMN. Původní metodika počítala s celkovým počtem evidovaných uchazečů, zatímco nová metodika uvažuje o evidovaných uchazečích - dosažitelných. Podle staré metodiky byla RMN v JMK k 31.12.2004 11,56 %, ale podle nové byla 10,69 %. V mezikrajském srovnání RMN už není JMK na čtvrtém místě, ale na pátém. Od roku 2004 se začíná projevovat růst ekonomiky.

Ještě v 1. čtvrtletí 2005 byl počet uchazečů o zaměstnání v evidenci nad hranicí 65 000, ale během roku měl sestupnou tendenci až na konečných 63 692. RMN celý rok kolísala kolem 11% a v prosinci byla už jen 10,2 %.

Ještě výraznější zlepšení situace přišlo v roce 2006, kdy ubyl počet uchazečů o zaměstnání zhruba o 8 000. Následkem toho klesla RMN pod hranici 10%, konkrétně průměrná RMN za celý rok byla 9,6 % a RMN k 31. 12. 2006 byla 8,82 %.

V roce 2007 se snížil počet evidovaných uchazečů o skoro 11 000 na 44 239, což byl nejvyšší meziroční úbytek. Průměrná RMN se snížila o 1,8 % na 7,4. Tento pozitivní vývoj byl způsoben silící českou ekonomikou a následným zvyšováním počtu volných míst. JMK se vrátil na čtvrté místo mezi kraji v MN.

Rok 2008 byl ve znamení začínající celosvětové hospodářské krize, která se neprojevila hned viditelně na vývoji MN, jako spíše na rapidním snížení evidovaných volných pracovních míst (téměř o 40 %). Počet uchazečů se sice snížil, ale meziročně jen o 1000 uchazečů, průměrná RMN klesla na 6,2 %. V mezikrajském srovnání míry nezaměstnanosti se JMK posunul až na 6. místo.

Ekonomická recese se plně projevila v roce 2009. Nárůst počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání byl opravdu významný. Na konci roku bylo evidováno 65 944 uchazečů, tedy nárůst o více jak 22 000 uchazečů (53 %) ve srovnání s předešlým rokem. Na území ČR počet uchazečů přesáhl půl milionovou hranici. Průměrná RMN vzrostla o 2,7 % na 8,9 % a na konci roku RMN přesáhla 10%. I přes zvýšenou nezaměstnanost JMK klesl mezi kraji o 1 místo na sedmou pozici v MN.

V roce 2010 se situace nezlepšila, spíše naopak, i když nedošlo k tak prudkým změnám jako mezi roky 2008 a 2009. Počet uchazečů se nesnížil pod hranici 60 000. Na začátku roku dosáhl 70 239 z důvodů sezónní nezaměstnanosti, stejně tak i na konci roku (69 342). Ve zbytku roku počet uchazečů dosahoval zhruba 61 000. Průměrná RMN se i nadále zvýšila na 10,2 % a RMN na konci roku ukazovala 10,87 %.

V rámci celého období 2000 – 2010 se míra nezaměstnanosti pohybovala nad celorepublikovým průměrem v průměru o 1 %. Nejvíce uchazečů se každoročně registruje na úřadech práce od prosince do března, z důvodů ukončování pracovních smluv k poslednímu dnu v roce a snížené poptávky po sezónních zaměstnáních (v zemědělství, ve stavebnictví).

3.2 Vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých okresech

Na obrázku č. 8 je zachycen vývoj MN v jednotlivých okresech v JMK.

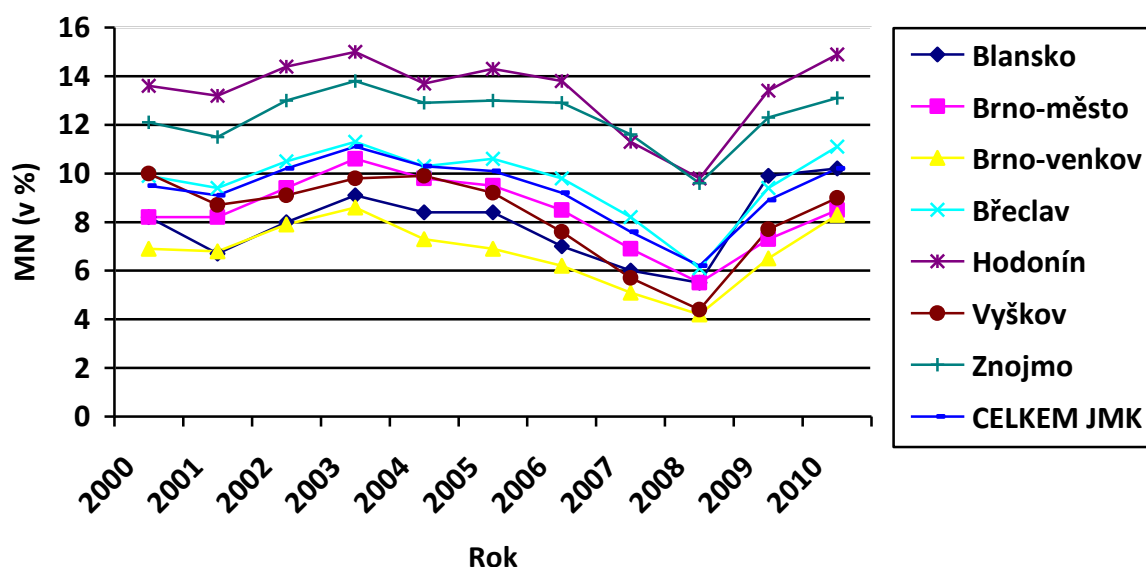
Nejnižší MN byla v roce 2008 v okrese Brno-venkov, nejvyšší v roce 2003 v okrese Hodonín.

Mezi nejvíce postižené okresy nezaměstnaností patří dlouhodobě v JMK okresy Hodonín a Znojmo, ve kterých MN až na rok 2008 vždy přesáhla 10 %. Tyto okresy byly v období před transformací zemědělsky zaměřené. Po transformaci přišel nejen úbytek zaměstnanců v tomto odvětví, ale i úbytek zaměstnanců v některých oborech průmyslu. Okresy si svůj zemědělský charakter zachovávají dodnes a vzhledem k nevýraznému sektoru obchodu a služeb je zde vysoká nezaměstnanost s nadprůměrnými sezónními výkyvy.

Dva nejvíce zasažené mikroregiony jsou mikroregion Vranovsko a Hrušovansko v okrese Znojmo. MN na Vranovsku v roce 2010 dokonce přesáhla 20 %.

Naopak nejméně postižený okres nezaměstnaností je Brno-venkov.

Obr. č. 8 – Vývoj MN v jednotlivých okresech JMK (2000 - 2010)

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ

Ve všech okresech se MN v průběhu let zvýšila, až na okres Vyškov, kde se snížila o 1 %. Nejvyšší změnu MN můžeme vidět u okresu Blansko. MN zde vzrostla o 2%.

3.3 Vývoj struktury nezaměstnanosti

Vývoj nezaměstnanosti může zaznamenán i s přihlédnutím ke konkrétní struktuře obyvatel. V tomto případě budeme uvažovat pohlaví, věk, vzdělání a délku nezaměstnanosti.

3.3.1 Vývoj struktury nezaměstnaných podle pohlaví

Následující tabulka zachycuje absolutní počet uchazečů o zaměstnání a MN podle pohlaví.

Tab. č. 6 – Počet uchazečů a míra nezaměstnanosti v JMK (2000 - 2010)

Rok	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	MN (%)	abs.	MN (%)	abs.	MN (%)
2000	54 003	9,4	26 592	.	27 411	.
2001	55 139	9,7	27 418	.	27 721	.
2002	63 777	11,2	31 958	.	31 819	.
2003	65 454	11,5	32 735	.	32 719	.
2004	66 207	10,7	32 766	9,5	33 441	12,3
2005	63 692	10,2	30 953	8,9	32 739	11,9
2006	55 230	8,8	25 741	7,3	29 489	10,8
2007	44 239	6,9	20 147	5,6	24 092	8,6
2008	43 063	6,8	20 242	5,6	22 821	8,5
2009	65 944	10,6	34 684	9,7	31 260	11,7
2010	69 342	10,9	36 848	10,3	32 494	11,6

Zdroj: Trh práce v České republice 1993–2010, ČSÚ

Do roku 2008 převažovali mezi evidovanými nezaměstnanými ženy, ale od roku 2009 už převažují muži a stejný trend pokračuje i v roce 2010. Důvodů může být několik. V první řadě je to snižující se poptávka po mužské pracovní síle. Ekonomická recese zasáhla i důležité zaměstnavatele, zejména strojírenské firmy, které zaměstnávají hlavně mužskou část populace. Dále potom snižování počtu zaměstnanců v zemědělství a v neposlední řadě propouštění pracovníků z odvětví veřejné správy.

Trend vývoje nezaměstnanosti u mužů i u žen je podobný, i když každé pohlaví dosahovalo nejvyšší míry nezaměstnanosti v rozdílných letech. Zatímco u mužů byla nejvyšší MN dosažena v roce 2010 (10,3 %), u žen v roce 2004 (12,3 %). Naopak nejnižší míry už dosáhly ve stejném roce a to 2007, u mužů 5,6 % a u žen 8,5 %.

3.3.2 Vývoj nezaměstnanosti podle věkových skupin

Uchazeči o zaměstnání jsou rozdělení podle věku do šesti skupin, jak je zachyceno v tabulce č. 8. U všech skupin došlo k nárůstu mezi lety 2000 a 2010.

Počet uchazečů z věkové kategorie do 20 let se vyvíjel nestabilně. Při srovnání let 2000 a 2010 můžeme říct, že se počet uchazečů zvýšil o 932 (53,3 %), ale při srovnání let 2002 a 2010 se počet uchazečů naopak snížil o 1 697 (38,8 %).

Do roku 2006 tvořili nejpočetnější skupinu uchazeči z věkové kategorie 20 – 29 let, kterou vystřídali uchazeči ze skupiny 50 – 59 let.

Ačkoliv se počet uchazečů ve skupině 30 – 39 let zvýšil o 5 444 (47,6 %), podíl mezi skupinami se zvýšil pouze o 3,3 %.

Skupina uchazečů let 40 – 49 se vyvíjela ze všech nejstabilněji. Počet uchazečů vzrostl o 2 042 (17,2 %), ale podíl mezi skupinami se snížil o 1,9 %.

Uchazeči v kategorii 50 – 59 jsou stejně jako kategorie do 20 let považovány za kategorii problematickou. Můžeme pozorovat více jak dvojnásobný nárůst uchazečů o zaměstnání.

Skupina 60 let a více je sice stále nejméně početnou, ale rostla nejrychlejším tempem. V roce 2000 byl počet uchazečů 107 a v roce 2010 to bylo už 1 721, tedy rozdíl 1 614 (1 508%).

Tab. č. 7 – Počet nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti dle věkových skupin v JMK (2000 - 2010)

Ukazatel		do 20 let	20 – 29 let	30 – 39 let	40 – 49 let	50 – 59 let	60 a více let	celkem
2000	abs.	1 749	20 447	11 429	11 842	8 431	107	54 005
	%	3,2	37,9	21,2	21,9	15,6	0,2	100,0
2002	abs.	4 378	21 389	13 003	12 936	11 827	244	63 777
	%	6,9	33,5	20,4	20,3	18,5	0,4	100,0
2004	abs.	3 742	20 145	14 475	13 795	13 571	479	66 207
	%	5,7	30,4	21,9	20,8	20,5	0,7	100,0
2006	abs.	2 478	14 186	12 648	11 382	13 681	855	55 230
	%	4,5	25,7	22,9	20,6	24,8	1,5	100,0
2008	abs.	1 923	10 257	9 982	8 546	11 333	1 022	43 063
	%	4,5	23,8	23,2	19,8	26,3	2,4	100,0
2010	abs.	2 681	17 065	16 873	13 884	17 118	1 721	69 342
	%	3,9	24,6	24,3	20,0	24,7	2,5	100,0

Zdroj: MPSV, vlastní výpočty

3.3.3 Vývoj struktury uchazečů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Následující tabulka zachycuje MN podle nejvyššího dosaženého vzdělání v letech 2000-2010.

Tab. č. 8 – Míra nezaměstnanosti (v %) podle nejvyššího dosaženého vzdělání v JMK (2000 - 2010)

Vzdělání	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Základní a bez vzdělání	23,4	30,5	22,3	20,1	24,2	26,1	21,8	17,0	14,7	19,1	21,4
Střední bez maturity	8,9	8,6	8,8	10,0	9,8	9,5	8,9	6,1	5,0	8,4	10,0
Střední s maturitou	5,9	6,1	5,8	5,6	5,5	5,4	7,0	4,0	3,3	5,7	6,1
Vysokoškolské	2,9	1,7	1,1	2,1	3,4	3,0	2,8	2,4	2,2	2,8	3,1

Zdroj: MPSV

Struktura uchazečů podle vzdělání je v posledních letech stabilní, nemění se a má očekávaný vývoj. Nejvyšší MN mají dlouhodobě uchazeči se základním vzděláním a bez vzdělání. Naopak nejnižší mají uchazeči s vysokoškolským vzděláním. Vysvětlení nízké MN mezi vysokoškoly je pochopitelně takové, že je vysoká poptávka po profesích s vysokou kvalifikací, ale druhé vysvětlení může být i na straně nabídky práce. Rozdíl mezi mzdou vysokoškola a podporou v nezaměstnanosti je daleko větší, než rozdíl mezi mzdou a podporou v nezaměstnanosti člověka se základním vzděláním. Další věcí je rychlá ztráta vědomostí při dlouhé nezaměstnanosti. Tyto důvody motivují vysokoškolsky vzdělané lidi k rychlejšímu najetí práce.

Jak můžeme vyčíst z tabulky č. 10 zachycující strukturu uchazečů podle vzdělání v letech 2006-2010, nejpočetnější skupinu tvoří registrovaní nezaměstnaní se středoškolským vzděláním bez maturity.

Do roku 2008 tvořili druhou největší skupinu uchazeči se základním vzděláním, což se změnilo v roce 2009, kdy ji vystřídala skupina uchazečů se středoškolským vzděláním s maturitou.

Od roku 2006 můžeme pozorovat nárůst evidovaných uchazečů s vysokoškolským vzděláním o více jak 70%. Žádná jiná skupina uchazečů nerostla tak rychlým tempem. Nejmenší nárůst můžeme pozorovat u uchazečů se základním vzděláním nebo bez vzdělání, jejíž počet se zvýšil jen o necelých 5%.

Tab. č. 9 – Struktura uchazečů podle vzdělání v JMK (2006 - 2010)

Vzdělání	2006		2007		2008		2009		2010	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Základní a bez vzdělání	15 116	27,4	12 031	27,2	11 333	26,3	15 514	23,5	15 857	22,9
SŠ bez maturity	24 201	43,8	19 067	43,1	18 458	42,9	29 933	45,4	31 381	45,2
SŠ s maturitou	13 384	24,2	10 910	24,7	10 730	24,9	16 677	25,3	17 746	25,6
vysokoškolské	2 529	4,6	2 231	5,0	2 542	5,9	3 820	5,8	4 358	6,3
celkem	55 230	100,0	44 239	100,0	43 063	100,0	65 944	100,0	69 342	100,0

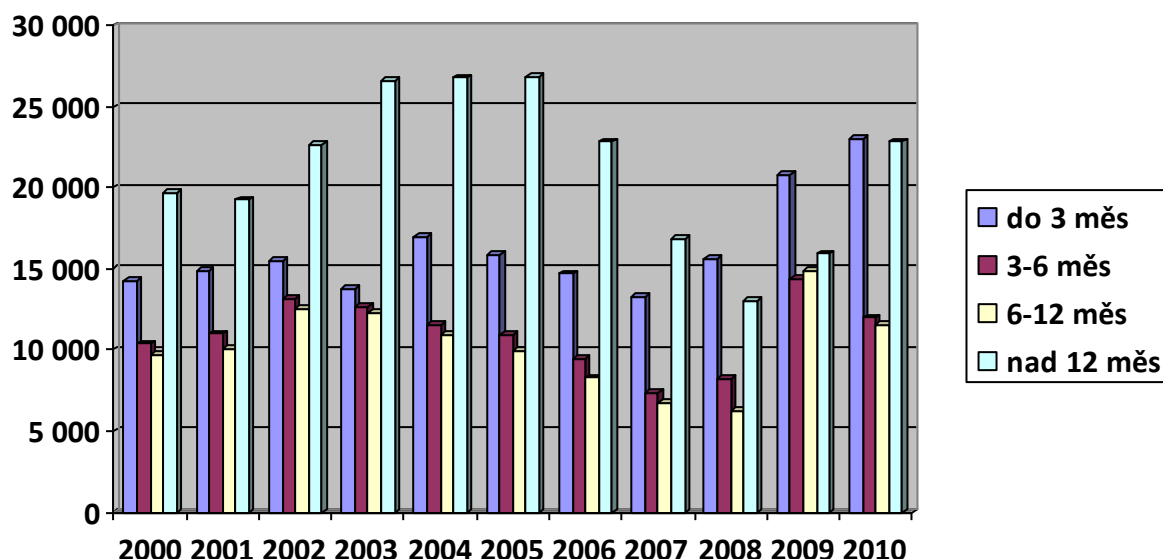
Zdroj: MPSV, vlastní výpočty

3.3.4 Vývoj uchazečů podle délky evidence

Vývoj struktury uchazečů podle délky nezaměstnanosti ukazuje následující graf.

Vývoj délky uchazečů v evidence je výrazně nestabilní a viditelně se střídají fáze poklesu a růstu.

Obr. č. 9 – Vývoj nezaměstnanosti podle délky evidence v JMK (2000 - 2010)

Zdroj: MPSV

Nejviditelnější výkyvy pozorujeme ve skupině uchazečů, kteří jsou bez práce déle jak 12 měsíců. Vidíme, že do roku 2007 největší podíl mezi skupinami měla právě tahle skupina, a i po roce 2007 byl podíl těchto uchazečů druhý nejvyšší. Jde tedy o problémovou skupinu uchazečů. Nejvyšší podíl tato skupina dosahovala v roce 2005 (42,2 %) a nejnižší v roce 2009 (24,1 %). K nejvýraznějšímu nárůstu došlo mezi roky 2009 a 2010, a to o 6 902 uchazečů.

Kategorie do 3 měsíců převládla po roce 2007. Do té doby počet uchazečů kolísal kolem 15 tis. Mezi roky 2008 a 2009 došlo k nejvyššímu nárůstu o 5 179 uchazečů.

Relativně stabilně se pohybovaly kategorie 3 – 6 měsíců a 6 - 12 měsíců, které se ve sledovaném období pohybovaly podobným tempem. Nejvyšší počet uchazečů byl v těchto skupinách zaznamenán v roce 2009. U skupiny 3 – 6 měsíců bylo evidováno 14 370 uchazečů a u skupiny 6 – 9 měsíců 14 882 uchazečů.

4 PŘÍČINY NEZAMĚSTNANOSTI

Po analýze nezaměstnanosti se přesuneme k určení příčin daného vývoje. Nejprve jsou shrnuty obecné příčiny a poté další možné příčiny, které mohou zvyšovat nezaměstnanost v JMK. Nezaměstnanost v JMK se vyvíjí rozdílně v každém okrese vzhledem k jiným podmínkám. Proto bude při hledání příčin zaměřena pozornost hlavně na okresy Znojmo a Hodonín, kde je míra nezaměstnanosti dlouhodobě nejvyšší v JMK.

4.1 Obecné příčiny

Obecně k vysvětlení nezaměstnanosti slouží 4 příčiny:²⁵

- Odbory
- Zákon o minimální mzdě
- Efektivnostní mzda
- Hledání pracovního místa

4.1.1 Odbory

Odbory jsou sdružení pracovníků, kteří se zaměstnavateli vyjednávají o lepších pracovních podmínkách a vyšších mzdách jménem zaměstnanců. Odbory vznikají jako právnické osoby, nezávisle na státu a počet u 1 zaměstnavatele není omezen.

Odbory působí jako kartel. Tím, že sdružují pracovníky, mohou se zaměstnavatelem vyjednat o podmínkách hromadně. Tomuto procesu se říká kolektivní vyjednávání a výsledkem jsou kolektivní dohody. Ne vždy se ale vedení firmy s odbory dohodne, potom může následovat stávka, díky které může přijít ztráta zisku a produkce, takže firma někdy raději přistoupí na podmínky odborů.

Názory ekonomů na odbory se různí. Někteří je považují za dobré pro vývoj ekonomiky, někteří za špatné. Podle kritiků jsou odbory pouze kartely, které zvyšují mzdu nad její rovnovážnou úroveň, čím způsobují nezaměstnanost a snižují mzdy v ostatních částech ekonomiky, kde nepůsobí odbory. Podle zastánců, odbory vyvažují moc zaměstnavatele a ochraňují zaměstnance před nízkými mzdami a špatnými podmínkami. Každý zaměstnanec při nástupu do práce se musí domluvit s firmou na mnoha jiných podmínkách práce. Kromě mzdy je to například počet odpracovaných hodin, počet dní dovolené, různé příspěvky,

²⁵ MANKIW, Zásady ekonomie, 2009, str. 554

bezpečnost práce a další. Při jednáních vedení firmy s odbory právě o těchto podmínkách se může dojít k lepšímu kompromisu, než kdyby o podmínkách vyjednával každý zaměstnanec individuálně.²⁶

Jako u mnoha jiných institucí i u odborů může být jejich vliv za určitých okolností prospěšný i škodlivý.

V České republice je největší sdružením odborových svazů Českomoravská konfederace odborových svazů (ČMKOS). „ČMKOS je dobrovolným, otevřeným a nezávislým demokratickým sdružením 30 odborových svazů, jehož posláním je ochrana mzdových, pracovních a životních podmínek a práv zaměstnanců. Jako jeden ze sociálních partnerů se aktivně účastní tripartity jednání s vládou a zaměstnavateli v rámci Rady hospodářské a sociální dohody ČR. ČMKOS je rovněž členem Evropské odborové konfederace, Mezinárodní odborové konfederace a Odborového poradního výboru při OECD“²⁷

ČMKOS působí v JMK ve všech okresech. V současnosti má 26 členů a 24 odborových svazů. Mezi odborové svazy patří například OS pracovníků obchodu, OS energetiků, OS chemie ČR, ČMOS pracovníků školství nebo ČMOS pohostinství, hotelů a cestovního ruchu.²⁸

4.1.2 Zákon o minimální mzdě

Zákon o minimální mzdě udává nejnižší možnou mzdu, kterou vyplatí zaměstnavatel zaměstnanci za odvedenou práci. Minimální mzda nemá takový dopad na MN, protože postihuje jen určitou skupinu zaměstnanců.

Dopady minimální mzdy ale závisí na zkušenostech a kvalifikaci pracovníka. Na kvalifikované zaměstnance nebude mít minimální mzda žádný vliv, protože jejich rovnovážná mzda je vysoko nad minimální mzdou. Naopak nekvalifikovaní zaměstnanci s žádnými zkušenostmi, jako třeba mladiství, už dopady pocítují.²⁹

I zavádění minimální mzdy má zastánce a odpůrce. Zastánci věří, že lidé s nízkými příjmy se budou mít po zavedení minimální mzdy lépe a dále to motivuje nezaměstnané k hledání práce tím víc, čím bude minimální mzda nad úrovní sociálních dávek. Podle odpůrců minimální mzda převyšuje rovnovážnou mzdu, což způsobuje nezaměstnanost a také minimální mzda

²⁶ MANKIW, Zásady ekonomie, 2009, str. 556 - 558

²⁷ Českomoravská konfederace odborových svazů. [online] [cit. 2009-05-06].

²⁸ Českomoravská konfederace odborových svazů. *RR OS Jihomoravského kraje*. [online] [cit. 2009-05-06].

²⁹ MANKIW, Zásady ekonomie, 2009, str. 138

může převýšit mezní produkt práce nekvalifikovaných zaměstnanců, kteří se prakticky stávají nezaměstnatelnými.³⁰

V České republice je výše hrubé minimální mzdy 8000 za měsíc nebo 48,10 Kč za hodinu pro týdenní pracovní dobu 40 hodin.³¹

4.1.3 Efektivnostní mzda³²

Třetí příčinu vysvětluje teorie efektivnostní mzdy. Ta spočítá v tom, že firmy sami zvyšují mzdu nad rovnovážnou, aby tak vzrostla produktivita jejich pracovníků a zvyšují tím tedy nezaměstnanost. Existuje několik teorií, jak efektivnostní mzdu vysvětlit, zaměříme se na 4 z nich.

4.1.3.1 Zdraví pracovníků

První teorie je založená na vztahu mezi produktivitou a zdravím pracovníků. Čím má člověk větší mzdu, tím si může kupovat kvalitnější stravu, a proto nepodléhá tak často nemocem a je produktivnější. Protože firma chce produktivní pracovníky, kteří budou zdraví a neustále v práci, bude jim vyplácet vyšší mzdu.

Tato teorie platí spíše pro rozvojové země, protože v bohatých zemích je rovnovážná mzda nad nutným minimem k obživě.

4.1.3.2 Pracovní úsilí pracovníků

V druhé teorii vystupuje vyšší mzda jako motivace pro zaměstnance. Pokud dostane zaměstnanec rovnovážnou mzdu, nemusí ho to motivovat k lepším výkonům, protože pokud by s ním byl zaměstnavatel nespokojený a propustil by ho, nebyl by pro něj problém najít si za stejnou rovnovážnou mzdu jinou práci. Pokud ale jeho mzda vzroste, zaměstnance to motivuje k lepšímu plnění povinností a lepším výkonům, aby nebyl propuštěn.

4.1.3.3 Fluktuace zaměstnanců

Třetí teorie souvisí s fluktuací zaměstnanců. Firma, která chce snížit fluktuaci zaměstnanců, by měla platit zaměstnancům vyšší mzdy. Zaměstnanci pak nebudou tolik opouštět svá pracovní místa. Náklady firmy na vyškolení nových zaměstnanců jsou příliš vysoké a firmě se více vyplatí zvýšit mzdy nad rovnovážné.

³⁰ BROŽOVÁ, Kapitoly z ekonomie trhu práce, 2006, str. 81

³¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Informace o minimální mzdě* [online] [cit. 2012-05-06].

³² MANKIW, Zásady ekonomie, 2009, str. 559 - 560

4.1.3.4 Kvalita pracovníků

Čtvrtá teorie hledá vztah mezi mzdou a kvalitou pracovníka. Při výběru nových zaměstnanců firma nepozná za každých okolností kvalitní pracovníky od nekvalitních. Ale čím vyšší mzdu nabídne, tím lepší pracovníci se o místo budou ucházet. Firma má šanci vybrat kvalitního uchazeče. Pokud by mzdu snížila, pravděpodobně by vybrala méně kvalitního, který by nebyl tak produktivní.

4.1.4 Hledání pracovního místa

Tato příčina je jiná než tři předchozí. Nezaměstnanost nezpůsobuje mzda převyšující rovnovážnou mzdu, ale hledání vhodného pracovního místa.

Na každé pracovní místo jsou kladeny různé požadavky a i každý pracovník má jiné požadavky na pracovní místo. Skloubení místa a pracovníka se stejnými požadavky chvíli trvá. Navíc informace o uchazečích a volných místech se šíří pomalu.

Této nezaměstnanosti důsledkem hledání místa se nejde vyhnout.

4.1.4.1 Hledání místa prostřednictvím státu

I vláda napomáhá uchazečům najít si co nejrychleji zaměstnání prostřednictvím úřadů práce, kde jsou bezplatně poskytovány informace o aktuálně volných pracovních místech, rekvalifikacích a dalších věcech spojených se ztrátou pracovního místa.

Státním programem, který neúmyslně zvyšuje nezaměstnanost je podpora v nezaměstnanosti. Uchazeči o zaměstnání mají po registraci na úřadu práce a po splnění určitých podmínek nárok na podporu. Délka pobírání podpory je různá dle věku, u osob do 50 let věku 5 měsíců, od 50 do 55 let věku 8 měsíců a nad 55 let věku 11 měsíců. Podpora v nezaměstnanosti se stanovuje podle průměrného čistého měsíčního výdělku v posledním zaměstnání. V prvních dvou měsících podpora činí 65 % výdělku, další 2 měsíce 50 % výdělku a zbytek doby 45 %. Člověk musí být v posledních 2 letech zaměstnán minimálně 12 měsíců, aby měl nárok na podporu.³³

V JMK je patrný nárůst počtu uchazečů o zaměstnání, kteří pobírají podporu. Stejně tak se zvýšil i průměrný měsíční nárok z 3119 Kč v roce 2002 na 5670 v roce 2010. Významně vzrostl také počet uchazečů, u kterých je podpora vyšší než 7501 Kč. Čím je podpora vyšší,

³³ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Základní práva a povinnosti uchazeče a zájemce o zaměstnání* [online] [cit. 2012-05-04].

tím má člověk tendence si nehledat zaměstnání, ale žít z podpory. Podpora v nezaměstnanosti je tedy jedním z faktorů, které ovlivňují nezaměstnanost v JMK.

Tab. č. 10 – Počet uchazečů s nárokem na podporu v JMK (2002 - 2010)

Ukazatel	2002	2004	2006	2008	2010
Do 1500 Kč	1222	500	210	136	95
1501-2500 Kč	10020	1907	3046	1197	339
2501-3500 Kč	5576	2555	2490	2553	4992
3501-4500 Kč	3905	1680	3831	2999	3218
4501-5500 Kč	2106	903	2587	3149	3290
5501-6500 Kč	965	526	1528	2366	3052
6501-7500 Kč	493	259	926	1558	2355
Nad 7501 Kč	704	298	1 521	2589	4668
Celkem	24 991	8 628	16 139	16 547	22 009
Průměrný měsíční nárok (v Kč)	3119	3555	4468	5289	5670

Zdroj: MPSV, vlastní výpočty

4.2 Další možné příčiny nezaměstnanosti

Čtyři výše uvedené příčiny nezaměstnanosti nejsou jedinými faktory, které ovlivňují nezaměstnanost a rozhodně v JMK jsou faktory, které nezaměstnanost ovlivňují více. V této podkapitole se na nějaké faktory podíváme. V některých částech se zaměřením na okresy Hodonín a Znojmo, kde je nezaměstnanost nejvyšší.

4.2.1 Transformace ekonomiky

Transformace české ekonomiky začala probíhat po 17. listopadu 1989 z centrálně plánované na tržní ekonomiku. Došlo k celé řadě politických, sociálních a hospodářských reforem.

Transformace ekonomiky měla v okrese Hodonín trochu jiný charakter než v okrese Znojmo. Ačkoliv v obou okresech hrálo důležitou roli zemědělství, v okrese Hodonín z velké části i průmysl, vzhledem k těžbě nerostných surovin. Po zániku velkých průmyslových podniků, které zaměstnávaly velkou část zaměstnanců nejen z okresu Hodonín, ale z celého kraje, okres začal trpět na nezaměstnanost. A bohužel nové, menší podniky, zatím nevytvořily tolik pracovních míst.

V okrese Znojmo byl dopad po transformaci podobný, akorát charakter okresu je více zemědělský. Po rozpadu velkých zemědělských podniků na malé byli nezaměstnaní nuceni se poohlédnout po jiném zaměstnání v jiném sektoru. Protože ale průmysl nebyl do té doby zdrojem pracovních míst, přišel na řadu terciér, který ale také nemůže vytvořit tolik nových pracovních míst.

4.2.2 Hospodářský cyklus

Vývoj hospodářství je doprovázen cykly, které se opakují, přičemž jeden trvá zhruba 10 let. Cyklus většinou začíná hospodářským růstem (expanzí), po určité době se dostane na vrchol, kde opět nějakou dobu setrvává. Po nasycení se trh začne propadat, některé firmy zkrachují, zvyšuje se nezaměstnanost, nastává recese, po ní deprese a nakonec krize. Po vyčištění trhu od nevýdělečných firem začnou firmy s velkým podílem na trhu bohatnout, hospodářství opět roste a cyklus se opakuje.

Následující tabulka zachycuje vývoj HDP a MN. V našem sledovaném období se hospodářství dostalo do dvou recesí. První přišla v roce 2003. Druhá následovala od roku 2008 vlivem celosvětové ekonomické recese. Tento vývoj byl doprovázen zvyšující se nezaměstnaností nejen v JMK, ale i v ČR a po celém světě. Můžeme vidět propojenost HDP a MN. MN reaguje s určitým zpožděním, proto byla nejvyšší nezaměstnanost dosahována vždy až zhruba rok po začátku recese.

Tab. č. 11 – Vývoj HDP a MN v JMK (2000 - 2010)

Ukazatel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt (běžné ceny) mil Kč	231 366	249 521	260 372	274 027	294 106	310 623	336 071	369 283	397 332	387 479	387 309
Vývoj HDP ve stálých cenách (předchozí rok = 100)	103,8	103,1	101,7	104,0	104,0	105,9	106,8	106,2	105,1	95,8	101,9
Míra nezaměstnanosti (v %)	9,5	9,1	10,2	11,1	10,3	10,1	9,2	7,6	6,2	8,9	10,2

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Nízká mobilita pracovní síly

Češi mají zakořeněnou ještě z dob socialismu jistotu práce po celý život. Nejsou zvyklí tolik měnit práci, popřípadě se za práci stěhovat, na rozdíl od obyvatel západní Evropy a Ameriky. Pokud člověk, který pracuje celý život v jednom oboru nebo v jedné firmě, najednou ztratí zaměstnání, není schopný se rychle orientovat na trhu práce, kde je nízká nezaměstnanost a tedy i větší pravděpodobnost získání pracovního místa nebo se přeškolit na jinou profesi, proto raději volí alternativní vývoj a zůstane nezaměstnaný. Lidé v USA a západní Evropě jsou ochotní se kvůli práci přestěhovat třeba přes celou zemi. Na plný úvazek tu totiž většinou pracuje pouze jeden člen rodiny a druhý pracuje na zkrácený úvazek nebo vůbec. V české

rodině většinou pracují na plný úvazek oba partneři, proto je těžší se přestěhovat do jiného regionu.³⁴

Tabulka č. 13 ukazuje rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých v JMK a jeho okresech mezi roky 2008 a 2010. Nejvyšší přírůstek přistěhovalců můžeme pozorovat v okrese Brno-venkov, kam se hlavně stěhují lidé z okresu Brno-město.

V okrese Hodonín sice na rozdíl od Znojma můžeme pozorovat úbytek obyvatel, ale pouze nepatrný, proto můžeme tvrdit, že obyvatelé JMK nejsou ochotní se stěhovat za práci.

Tab. č. 12 – Rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými v JMK (2008-2010) ke dni 1.1.

Rok	Kraj celkem	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
2008	4 678	398	1 385	2 072	176	-93	407	341
2009	2 998	190	144	2 030	75	-130	447	242
2010	1 748	425	-1 459	2 217	229	-220	385	171

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

4.2.4 Nízká úroveň mezd

Úroveň mezd v JMK je, jak dokládá tabulka č. 14, nižší než průměr ČR. Řada zaměstnavatelů v rámci snižování nákladů snižuje i mzdy, někde pomalu na úroveň minimální. Nízké mzdy nemotivují uchazeče k hledání práce a ti radši budou žít ze sociálních dávek.

Tab. č. 13 – Vývoj průměrní hrubé měsíční mzdy v ČR a JMK (2000-2010)

Ukazatel (v Kč)	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Průměrná hrubá měsíční mzda v ČR	13 219	15 524	17 466	19 546	22 592	23 797
Průměrná hrubá měsíční mzda v JMK	12 534	14 052	16 027	17 646	20 763	21 847

Zdroj: ČSÚ

4.2.5 Nízký příliv zahraničních investic a absence velké průmyslové firmy

Trh práce je výrazně ovlivňován zahraničními investory. Pokud se zahraniční firma rozhodne investovat v České republice, má to pozitivní dopad na vývoj volných pracovních míst. Ale stejně tak má i negativní dopad odchod zahraniční firmy z českého trhu, hlavně pokud jde o velkého zaměstnavatele.

To se stalo v okrese Brno-město v roce 2002. Firma Flextronics International měla zaměstnávat v Brně více jak 3 tis. osob a investovat 20 mil. dolarů. Od státu odkoupila pozemky za symbolickou cenu, získala daňová zvýhodnění a další podporu. Nejprve vše

³⁴ Institut pro sociální a ekonomické analýzy. *Češi se neradi stěhují za prací* [online] [cit. 2012-05-07].

probíhalo, jak mělo, ale na počátku roku 2002 firma začala snižovat počet zaměstnanců a připravovat se na odchod z českého trhu.³⁵

Za období 1993 - 2010 do JMK putovalo celkem 156 miliard. Ve srovnání s ostatními kraji se JMK umístil na čtvrtém místě, za Prahou, Středočeským a Moravskoslezským krajem. Problémem je, že většina investic putuje do okresu Brno - město, kde je největší akumulace firem.

Tab. č. 14 – Stav přímých zahraničních investic od roku 1993 do roku 2010

Kraj	Investice celkem (v tis. Kč)
Jihomoravský kraj	156 285 024
Česká republika	2 409 580 732

Zdroj: ČNB: Přímé zahraniční investice - 2010. ČNB

Dalším problémem je, že kraji chybí nějaká větší průmyslová firma, která by zaměstnala velkou část obyvatel a dominovala kraji.

Mezi další faktor nezaměstnanost v JMK patří špatná dopravní dostupnost některých částí a špatná infrastruktura. JMK má sice důležitou tranzitní funkci, vzhledem k sousedícímu Rakousku a Slovensku, ale ne všechny části jsou dobře dopravně propojené. Ve venkovských oblastech je běžná špatná dopravní infrastruktura, a také lidé bez aut se špatně dostávají do větších měst.

Dalším faktorem jsou problémové skupiny obyvatel, jejichž uplatnění na trhu práce je velice obtížné. Jde hlavně o dlouhodobě nezaměstnané, kteří nemají dobrou pracovní morálku, jsou závislí na sociálních dávkách a své chování z velké části přenáší na další generace.

³⁵ WOKOUN, TVRDOŇ, Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj, 2010, str. 37

5 NÁVRHY NA SNÍŽENÍ NEZAMĚŠTNANOSTI

Stát se snaží bojovat s nezaměstnaností různými prostředky, ať už přes úřady práce, které zajišťují rekvalifikační kurzy či jiné poradenství nebo podporou firem, podnikatelů a živnostníků, kteří by mohli vytvořit další pracovní místa. V této kapitole budou navrženy některá další možná řešení pro snížení nezaměstnanosti v JMK.

5.1 Podpora zaměstnání na částečný úvazek

ČR patří mezi státy Evropské Unie, které málokdy využívají práce na částečný úvazek. Lidé jsou buď zaměstnání na plný úvazek, nebo nepracují vůbec. Jedním z hlavních důvodů proč tomu tak je, je fakt, že zřízení místa na částečný úvazek stojí podnik více, než kdyby zaměstnávala někoho na plný úvazek. Obecně zaměstnání na částečný úvazek využívají hlavně velké a nadnárodní firmy.

Z dotazníkového šetření týkajícího se průzkumu zaměstnanosti v JMK vyšlo, že v roce 2010 9,7 % dotázaných osob pracovalo na zkrácený úvazek. Podíl je vyšší oproti roku 2009 a je i výrazně vyšší než celorepublikový průměr (5,7 %). V JMK je tato forma práce charakteristická pro velké firmy, ale ne pro zahraniční a mezinárodní. S příchodem krize v roce 2009 některé firmy, kterým se snížil odbyt, přešly na tuto formu zaměstnání, ovšem se zlepšením situace se vrátily zpět k plným úvazkům.³⁶

Stát by měl podporovat jakoukoliv zaměstnanost, tedy i na částečný úvazek, proto by měl snížit náklady na najímání zaměstnanců, třeba úlevami na daních. Zaměstnavatelům by se tak snížily náklady a vzrostla by jejich ochota k zaměstnávání na částečný úvazek.

5.2 Změna systému sociálních dávek

Nezaměstnaný člověk, který je registrovaný, má po splnění podmínek nárok na podporu v nezaměstnanosti, jak bylo řečeno výše. Bohužel, vzhledem k nastavení systému, se setkáváme s častým zneužíváním, a tím i s dlouhodobou nezaměstnaností. Systém je poměrně štedrý a v mnoha případech je výše podpory stejná, nebo i vyšší než minimální mzda, což člověka nemotivuje k hledání práce, ale je pro něj výhodné setrvat po dobu vyplácení podpory nezaměstnaným. I po ukončení doby vyplácení podpory nezaměstnanosti člověk nemusí zůstat bez peněz. Existují další dávky, které nejsou časově omezené, a to systém státní sociální podpory a systém podpory v hmotné nouzi.

³⁶ Jihomoravský kraj. *Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31.12.2010* [online] [cit. 2012-05-02].

Změny v současném systému jsou tedy nezbytné. Důležitá je adresnost dávek, aby dávky přišly do rukou těm správným lidem a ne lidem, kteří jen zneužívají štědrost státního sociálního systému. A také hlavně lepší kontrola osob, které mají nárok na dávky. Významné by bylo také, aby součet dávek pro jednotlivce nedosahoval minimální mzdy. Tím by se zvedla motivace nezaměstnaných k hledání práce a celková nezaměstnanost by se snížila.

5.3 Podpora mobility práce

Jak již bylo zmíněno v kapitole o příčinách nezaměstnanosti, nízká mobilita osob je jedním z faktorů, které ovlivňují nezaměstnanost. V ČR jsou značné rozdíly mezi regiony. Existuje určitá neochota lidí se stěhovat za prací. Pokud je člověk dlouhodobě nezaměstnaný v regionu s vysokou nezaměstnaností jako třeba v okrese Hodonín, většinou nemá finanční prostředky na vybudování nového zázemí ve vzdáleném regionu s nízkou nezaměstnaností, a ani na dojíždění do ne tak vzdálených regionů.

Možných řešení je několik. V první řadě je to výstavba nových státních bytů v lokalitách s vyšší nabídkou práce, kdy by stát dal možnost dlouhodobě nezaměstnaným se přestěhovat za prací a vyřešit problém s bydlením.

Dalším řešením by mohlo být proplácení části jízdného do zaměstnání na určitou dobu, což by nemuselo mít tak radikální dopad na nezaměstnaného, jako kdyby se musel přestěhovat úplně. Například člověku z okresu Znojmo, který by dojížděl do okresu Brno - město za prací, by stát proplatil část jízdného. Ten určitý člověk by nemusel být vytrhnut ze svého prostředí, jen by mu bylo umožněno dojíždět trochu dál za prací, což by si za normálních okolností třeba nemohl dovolit. I zde se nabízí určitá možnost zneužívání a kupčení s jízdními doklady, což by mohlo být zamezeno informacemi o každodenní docházce zaměstnance do práce od zaměstnavatele.

A dalším řešením by mohla být lepší informovanost konkrétního úřadu práce o zaměstnáních nejen v tom konkrétním okrese a kraji, ale i v okolních okresech a krajích.

5.4 Další návrhy

Zlepšení propojenosti základních a středních škol s úřady práce, by také mohlo vést ke snížení nezaměstnanosti. Děti si ne vždy vybírají střední nebo vysokou školu podle uplatnění po absolvování školy, ale spíše podle atraktivnosti oboru obecně. Pokud by děti měly informace o poptávaných profesích, určitě by se více o výběru budoucího povolání zamyslely. K tomu by mohly sloužit prezentace pořádané úřady práce, ať už na školách nebo přímo na úřadech.

V ČR existuje systém investičních pobídek pro zahraniční i domácí investory, ve formě například slev na daních z příjmu, hmotné podpory vytváření nových pracovních míst nebo hmotné podpory rekvalifikace a školení zaměstnanců.³⁷ Ovšem tento systém platí pro celou republiku stejně. Při zvýhodnění některých regionů s vysokou nezaměstnaností, jako je okres Znojmo nebo Hodonín, ve kterých by pro investory mohly být pobídky ještě výhodnější než v jiných oblastech s nízkou nezaměstnaností, by to mohlo potenciální investory přilákat, vytvořit nová pracovní místa a tím snížit nezaměstnanost. S přilákáním investorů souvisí i určitá připravenost regionu na nové investory, proto je důležité zkvalitnit prostředí, například zlepšením infrastruktury.

Poslední návrhem je podpora cestovního ruchu a hlavně agroturistiky a agropodnikání. V dnešní hektické době už málokdo vyhledává rušnou dovolenou. Pro stále více lidí je ideální dovolená strávená na venkově, v přírodě, jednoduše daleko od lidí. JMK a hlavně jeho jižní část představují ideální místo. Malebná příroda, milí lidé, tradice a kulturní památky jsou jedny z lákadel tohoto kraje. Novým trendem posledních let je agropodnikání a agroturistika. Podporou malých agropodnikatelů, zkvalitňováním podmínek pro jakýkoliv druh cestovního ruchu, a také zvýšením povědomí potenciálních návštěvníků o unikátnosti tohoto kraje, by se mohla vytvořit nová pracovní místa, a tím i zlepšit situace některých lidí žijících na venkově.

³⁷ Ministerstvo financí ČR. *Investiční pobídky v ČR* [online] [cit. 2012-05-06].

ZÁVĚR

Nezaměstnanost je v masové formě problémem dneška. Postihuje jak samotného člověka, který ztratí zaměstnání, tak i stát, který musí vyplácet ze státního rozpočtu sociální dávky. Nezaměstnanost se objevila po transformaci české ekonomiky a dosahovala nejprve nízkých hodnot. Postupem doby se nezaměstnanost zvyšovala a stávala se závažným problémem. Do popředí se opět dostala s příchodem hospodářské recese v roce 2008, kdy se celosvětově zvýšila.

Cílem mé bakalářské práce byla analýza vývoje struktury nezaměstnanosti v JMK v letech 2000 - 2010. Nezaměstnanost v tomto kraji se vyvíjí dlouhodobě nad celorepublikovým průměrem. Na začátku sledovaného období bylo zaměstnáno 521,3 tis. osob a na konci období 531,8 tis. osob, což značí nárůst pouze o 2 %. Z hlediska sektorů došlo k poklesu v primárním (2,4 %) a sekundárním sektoru (3,1 %) a k nárůstu zaměstnanců v terciárním sektoru (5,5 %). Nejvíce osob za sledované období pracovalo ve zpracovatelském průmyslu, v odvětví obchodu a opravy motorových vozidel a ve stavebnictví.

Vývoj nezaměstnanosti v JMK kopíruje trend celorepublikového vývoje s tím rozdílem, že se pohybuje zhruba o 1 procentní bod výš. Nejvyšší MN byla zaznamenána v roce 2004 (11,3 %) a nejnižší v roce 2008 (6,2 %). Nezaměstnanost v tomto kraji má značný sezónní charakter, nejvíce evidovaných uchazečů je každý rok v období od prosince do března. Nejvyšší MN je dlouhodobě dosahováno v okresech Hodonín a Znojmo, které patří i mezi nejvíce postižené okresy nezaměstnaností v republice. Naopak nejnižší MN je v okrese Brno-venkov. Trend vývoje nezaměstnanosti žen i mužů je podobný. MN žen je dlouhodobě vyšší než u mužů. Z hlediska věkových skupin do roku 2006 mezi evidovanými uchazeči dominovala věková kategorie 20-29 let, která byla vystřídána kategorií 50-59 let. V rámci vzdělanostní struktury mají dlouhodobě nejvyšší MN uchazeči se základním vzděláním a bez vzdělání. Nejvyšší podíl uchazečů je mezi nezaměstnanými se středoškolským vzděláním bez maturity. Do roku 2007 převládali uchazeči nezaměstnaní déle než 12 měsíců, které předběhli uchazeči nezaměstnaní do 3 měsíců.

Mezi příčiny nezaměstnanosti jsou nejčastěji uváděny působení odborů, zákon o minimální mzdě, efektivnostní mzda a hledání vhodného pracovního místa. Samozřejmě to nejsou jediné faktory, které nezaměstnanost ovlivňují.

JMK je regionálně velice různorodý po všech stránkách. Při hledání příčin jsem se v některých případech zaměřila na okresy Hodonín a Znojmo, kde je míra nezaměstnanosti vzhledem k ostatním okresům podstatně vyšší. Největší problém vidím v transformaci na tržní ekonomiku, kdy se nevytvořila dostatečná pracovní místa. S tím souvisí nízká mobilita pracovníků, kteří ač nemají práci, nejsou ochotní se za ní přestěhovat jinam. Po zániku velkých podniků se vytvářely už pouze menší firmy, a tedy nepřítomnost nově vytvořeného většího podniku měla nemalý podíl na růstu nezaměstnanosti, stejně jako nízké přímé zahraniční investice do jiných okresů než Brno-město. Okresy Hodonín a Znojmo mají dlouhodobou tradici v zemědělství a stále zde existuje mnoho venkovských oblastí, které jsou špatně dopravně dostupné, a infrastruktura v okolí je také špatná. Dalším faktorem jsou problémové skupiny, které nemají motivaci k práci, žijí ze státních sociálních dávek a mladší generace těchto skupin nechtějí žít jinak. V neposlední řadě je to hospodářský cyklus, který ovlivňuje nezaměstnanost. V tomto období prochází všechny ekonomiky recesí spojenou s vysokou MN.

Stejně jako je příčin nezaměstnanosti mnoho, je i mnoho řešení na snížení nezaměstnanosti. Mezi možná řešení, jak snižovat nezaměstnanost, jsem zařadila zaměstnání na částečný úvazek, změnu systému sociálních dávek, aby se stal více motivující pro nalezení práce, dále potom podporu mobility práce prostřednictvím výstavby nových bytů, proplácení jízdného a lepší informovanosti úřadů práce o okolních regionech. Také mezi další návrhy jsem zařadila zlepšení informovanosti studentů o trhu práce, výhodnější investiční pobídky, které by přilákaly investory, jak z řad těch zahraničních, tak i ty domácí nebo také podporu cestovního ruchu a agropodnikání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

- [1] BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhu práce*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2006. 173 s. ISBN 80-245-1120-7.
- [2] BROŽOVÁ, Dagmar. *Malé dějiny ekonomického myšlení*. 2. přepracované vydání. Praha: Oeconomica, 2006. 140 s, ISBN 80-245-1121-5.
- [3] EHRENBERG, Ronald G. *Modern Labor Economics*. 11. vydání. Boston: Pearson Prentice Hall, 2012. 650 s. ISBN-10 0-13-272765-X
- [4] FUCHS, Kamil. *Mikroekonomie, distanční studijní opora*. 1. vydání. Vydavatelství MU Brno, 2005. 184 s. ISBN 80-210-3808-X.
- [5] HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9.
- [6] HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 541 s. ISBN 80-7179-631-X.
- [7] HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 4. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 709 s. ISBN 80-7179-891-6.
- [8] MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 768 s. ISBN 80-7169-891-1.
- [9] MARTINCOVÁ, Marta. *Nezamestnanosť jako makroekonomický problém*. 2. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o., 2005. 127 s. ISBN 80-8078-038-2.
- [10] MUSIL, Petr; FUCHS, Kamil; FRANC, Aleš; GRIGARČÍKOVÁ, Šárka. *Ekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 412 s. ISBN 978-80-7380-126-7.

- [11] VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Moderní kompendium ekonomických teorií*. Praha: Profess Consulting s.r.o., 2005. 378 s. ISBN 80-7259-020-0.
- [12] WOKOUN, TVRDOŇ, René, Jozef. *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2010. 204 s. ISBN 978-80-245-1736-0.
- [13] ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky 1989 – 2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 340 s. ISBN 80-7179-922-X.

Prameny a zdroje:

- [14] BusinessInfo.cz. Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS [online]. 2007 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzy-statistiky/ekonomicko-statisticky-slovník-t-z/1000431/39677/>>.
- [15] Českomoravská konfederace odborových svazů. *Českomoravská konfederace odborových svazů* [online]. 2012 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.cmkos.cz/>>.
- [16] Českomoravská konfederace odborových svazů. *RROS Jihomoravského kraje* [online]. 2012 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.cmkos.cz/odbory-v-regionech/regionalni-rady-odborovych-svazu/rros-jihomoravskeho-kraje>>.
- [17] Český statistický úřad. *Trh práce v České republice 1993–2010* [online]. 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/3103-11>>.
- [18] Institut pro sociální a ekonomické analýzy. *Češi se neradi stěhují za prací* [online]. 2006 [cit. 2012-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.isea-cz.org/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8Dl%C3%A1nkyakoment%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleType/ArticleView/articleId/113/ei-se-neradi-sthuj-za-prac.aspx>>.
- [19] Jihomoravský kraj. *Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31.12.2010* [online]. 2011 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=165267&TypeID=2>>.
- [20] Ministerstvo financí ČR. *Investiční pobídky v ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/inv_pob_vyvoj.html>.

- [21] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Informace o minimální mzdě* [online]. 2010 [cit. 2012-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4973>>.
- [22] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Základní práva a povinnosti uchazeče a zájemce o zaměstnání* [online]. 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/pravpov_uch>.
- [23] Odbor trhu práce – Úřad práce Brno-město. *Analýza trhu práce v Jihomoravském kraji za rok 2010* [online]. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z WWW: <portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhm/statistiky/zprava_2010.doc>.

Internetové stránky

<http://czso.cz/> - Český statistický úřad

<http://www.mpsv.cz/cs/> - Ministerstvo práce a sociálních věcí

<http://portal.mpsv.cz> – Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí

SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obr. č. 1 – Vzorec míry nezaměstnanosti.....	11
Obr. č. 2 – Trh práce podle Pigoua.....	15
Obr. č. 3 – Phillipsova křivka podle Friedmana	19
Obr. č. 4 – Trh práce podle Marxe.....	20
Obr. č. 5 – Počet zaměstnanců v jednotlivých sektorech v JMK (2000 - 2010)	23
Obr. č. 6 – Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo ve spádových obvodech obcí s rozšířenou působností JMK k 31. 12. 2010.....	27
Obr. č. 7 – Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v JMK a v České republice (2000 - 2010).....	28
Obr. č. 8 – Vývoj MN v jednotlivých okresech JMK (2000 - 2010).....	31
Obr. č. 9 – Vývoj nezaměstnanosti podle délky evidence v JMK (2000 - 2010).....	35

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Počet zaměstnaných osob v JMK (2000 - 2010)	22
Tab. č. 2 – Zaměstnanost v jednotlivých sektorech k 31. 12. 2000.....	24
Tab. č. 3 – Zaměstnanost v jednotlivých sektorech k 31. 12. 2010.....	25
Tab. č. 4 – Počet volných pracovních míst a uchazečů na 1 nabízené místo (2000 - 2010) ...	26
Tab. č. 5 - Nejvíce poptávané profese v JMK k 31. 12. 2010	26
Tab. č. 7 – Počet uchazečů a míra nezaměstnanosti v JMK (2000 - 2010)	31
Tab. č. 8 – Počet nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti dle věkových skupin v JMK (2000 - 2010).....	33
Tab. č. 9 – Míra nezaměstnanosti (v %) podle nejvyššího dosaženého vzdělání v JMK (2000 - 2010).....	33
Tab. č. 10 – Struktura uchazečů podle vzdělání v JMK (2006 - 2010)	34
Tab. č. 11 – Počet uchazečů s nárokem na podporu v JMK (2002 - 2010).....	40
Tab. č. 12 – Vývoj HDP a MN v JMK (2000 - 2010)	41
Tab. č. 13 – Rozdíl mezi přistěhovanými a vystěhovanými v JMK (2008-2010) ke dni 1.1....	42
Tab. č. 14 – Vývoj průměrní hrubé měsíční mzdy v ČR a JMK (2000-2010)	42
Tab. č. 15 – Stav přímých zahraničních investic od roku 1993 do roku 2010	43

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČMKOS – Českomoravská konfederace odborových svazů

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

HDP – hrubý domácí produkt

JMK – Jihomoravský kraj

MN – míra nezaměstnanosti

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

RMN – registrovaná míra nezaměstnanosti

VŠPS – Výběrové šetření pracovních sil